

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

5
Jule 1929.

Jul Balstrup Døjskole.

Årsskrift og Julehilsen.

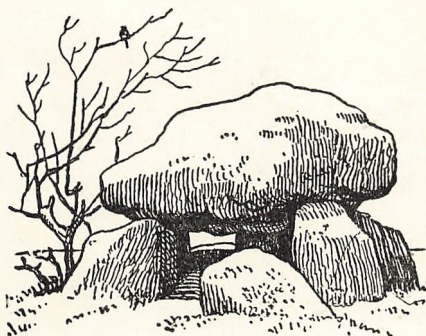
Statens pædagogiske Studiesamling
København

Gledelig jul og godt nytår fra
os alle på Galtrup Højskole
Aarsskrift *Sigvini Sørensen*

for

Galtrup Højskole

1929

Udgivet af
Elevforeningen

Faded, illegible handwritten text at the top of the page.

Faded, illegible text in the middle section of the page.

Faded, illegible text in the lower middle section of the page.

Morgensang.

*Hvilken Verden underfuld
med Lys paa alle Kanter,
Hav af Sølv og Sky af Guld
og Dug af Diamanter!*

*Der er Sang af Fuglekor
i Skjul bag Løv og Grene.
Lærken løfter sig fra Jord,
den synger glad alene.*

*Natten ta'r sit Taagesløv
og trækker tyst det sammen,
dukker sig saa ned og dør
med Smil i Solskinsflammen.*

*Dagen stiger, høj og stærk
og klædt i Lys og Varme.
Solen ta'r sit Mesterværk
i sine Straalearme.*

*Op, enhver af Dagens Børn!
Til Daad er Tiden inde:
Find din Plads og tag din Tørn,
om du vil Lykken vinde!*

*Livets Herre, Lysets Drot,
gaar selv din Sjæl i Møde.
Ser du ej hans Kongeslot
bag Jordens Morgenrøde?*

„Morgenstund har Guld i Mund,
og Guld betyder Glæde“.
Fast dog kun er Glædens Grund,
hvor han er selv til Stede.

Han er her, og han er hist,
i Ord og Aand han kommer.
Svinder Jordens Dag til sidst,
hos ham er evig Sommer.

Jakob Lykke.

Tale ved elevmødet

29. Juni 1929.

Hvoraf lever et folk?

Alle ved gennem aviserne, at der i den senere tid har været stort røre i anledning af en grundlovstale, som en højskolemand holdt på Frøbjerg bavneshøj i år, om hvad det er, som holder et folk i live.

Det meste af dette postyr opstår sikkert, fordi man ikke først og fremmest spørger sig selv, Hvad et folk er og søger at blive enig derom med andre. Ti hvad mening kan der være i at tale med hinanden om, hvad der holder et folk levende, så længe man endnu ikke har kunnet enes om, hvad et folk er?

Ved elevmødet for to år siden gjorde jeg mig ulejlighed med at svare på dette spørgsmål. (Se årsskriftet for 1927).

Et folk kan vel ikke sammenlignes med et aktionær selskab af den slags, der er dannet for medlemmernes gensidige økonomiske fordels skyld? Heller ikke er det vel blot en samling mennesker, der taler samme sprog og har fælles minder! Ligeså lidt eller endnu mindre er et folk det samme som et statsområde, der fra tidligere slægter er gået i arv til nulevende, et statsområde, som måske engang er erobret med sværd — og nu stadig må holdes sammen og forsvares med krigens våben: krudt, gift og dolk.

Mennesker, som bor på et bestemt landområde med tydelige geografiske grænser, bliver heller ikke derved til et folk.

Hvad er da et folk? Er det blot noget jordisk og timeligt, så det kan holdes i live af jordiske og timelige goder — eller er det noget, som der altid står evige kræfter bagved? og som derfor må have næring af anden art end blot jordiske og timelige goder for at leve.

Bjørnson siger, at Gud giver et folk dets land og sprog og alle ting og er med i den gerning, hvortil han har bestemt folket. Derfor er et folk, som føler sit guddommelige kald og handler derefter, den

største kraft på jorden med evne til at overvinde al modgang og modstand.

Sådan tør man vel også sige, at Grundtvig til sidst opfattede et folk: et fællesskab af mennesker, levende, »døde« og ufødte slægter, der tilsammen har fået givet en opgave at løse i d e t g o d e s t j e n e s t e.

Denne åndelige opfattelse af et folks inderste væsen er Bjørnson og Grundtvig hverken de første eller eneste, som har haft og har.

Men når nu spørgsmålet rejses, om hvad der holder et folk i live, og mange så tror, at der spørges, hvad der holder sådan en rent menneskelig-timelig ting som en s t a t i live — da opstår den store uenighed.

En stat er et menneskeligt-borgerligt samfund, som ofte og i mange forhold kan være en nyttig og praktisk indretning, men også det stik modsatte.

Et folk kan aldrig virkeligt være et andet folks dødsfjende, når de begge er tro mod sig selv og deres kald.

Men et folk kan have en stat, det selv lever i, eller en anden stat til fjende. Og en stat kan have en anden stat som sin dødsfjende.

Jeg kan ikke i den førnævnte grundlovstale eller i noget af det, jeg har set skrevet om den, se, at der skelnes skarpt mellem folk og s t a t. Men deraf kommer uklarhed, og så er det jo ikke sært, om man misforstår hinanden.

Kommer partibriller, partiblivhed med i spillet, så bliver det ikke bedre med forståelsen.

Siden Konstantin den stores dage*), ja i grunden længe før, har staten sjældent villet nøjes med at være t j e n e r, være en blot praktisk, menneskelig organisation til fremme af g o d o r d e n og en tilfredsstillende ydre tilværelse for mennesker. Nej, den har villet være et m å l i s i g s e l v, være i guds sted. Den har villet foreskrive mennesker deres p l i g t, har krævet deres l i v som offer for, at den kunde bestå — og den har også ofte været i stand til ved dristigt at optræde som gud eller på hans vegne at fremkalde det sindelag hos mennesker, som gør, at de ofrer sig.

Men denne a f g u d, dette f a l s k e i d e a l, som en stat altid bliver, når den optræder som ideal, har forlangt endnu s t ø r r e o f r e af mennesker end deres liv. Den har krævet og kræver, at de f. eks. i kampens hede og

*) Sammenlign i noget af det følgende om stat og kirke en tale af H. Weinell.

ellers under en krig skal gøre ting, som de — når de var sig selv som enkeltmennesker — måske aldrig vilde eller kunde gøre: liste sig ind på modstanderne som snigmordere, — undervandsbådskrig, giftgas — grave sig som muldvarpe ind under en skyttegrav og sprænge alle, som intetanende opholder sig der, i luften!

Hvad har staterne (aldrig folkene) ikke krævet af dem, der har været i deres hemmelige diplomatis tjeneste? Og her er ikke tale om mennesker, der ellers borgerligt lever som løgnere og snigmordere. Så store ofre vilde ingen stat kunne få mennesker til at bringe, dersom den ikke forklædte sig i idealets klædebon — en slags »præstedragt«. Gennem sine idealer ser et menneske først sit livs bestemmelse. Men staten har også fra gamle dage yndet at optræde i præstedragt — som religiøst indviet.

Romerstaten fremstilledes i kunsten som en guddom Roma, og dens kejsere blev tilbedt som guder.

Jesus fra Nazaret var borger i en stat, som var undertrykt af en anden stat, og som på den tid ivrigt forberedte sig på oprør mod sine undertrykkere, var rede til at bruge alle midler. Både hans venner og hans fjender søgte af forskellige grunde at få ham med til vold, til at vise sin fædrelandskærlighed i handling. Men det lå ham fjærnt at være med til noget sådant; han så og søgte efter mennesket også i den fremmede stats embedsmænd (toldere).

Han talte for den samme politik som de jødiske profeter før ham: Bliv rene i sind, tanke og gerning — og stol på guderne.

Men det var et politisk program, som ikke blot fik den tids, men også har fået alle senere tiders statskloge politikere, »realpolitikere« til at trække paa skuldrene og ryste misbilligende på hovedet. Den jødiske stats straf kom over ham også for hans mangel på »sværdets fædrelandskærlighed«, så man råbte: »Korsfæst — og giv os Barabbas fri!« Barabbas havde jo vist, at han med sværd kunde tage del i et oprør mod undertrykkerne, var altså en god fædrelandsven.

Men indtil da havde Jesus roligt indordnet sig under sin stats love, såvidt hans samvittighed tillod ham det. Han så et ganske andet slags menneskeligt fællesskab for sig end det, vi kalder en stat. Statens grundvold er en borgertilværelse hvilende på begreberne om ret og ejendom og »ære«, men det kommende menneskelige fælles-

skab, Jesus så for sig, havde ingen anden grundvold end kærlighed og guds kongedømme.

De goder, som enhver stat i oldtid og nutid først og fremmest tilbyder at sikre sine borgere, er liv, ejendom og ydre ære. Men Jesus bød, at alle, som vilde følge ham, måtte give afkald på alle disse goder, hvor de fremtrådte selvbevidst som de højeste værdier for at drage menneskers tillid hen på sig og bort fra det gode, fra gud, fra kærlighed og hjærtets renhed.

Og han pegede ikke blot på vejen, men gik den selv. Denne afvisende stilling overfor statens goder fastholdt de første kristne. Og i de kristne menigheder sejrede det nye kristne ideal for menneskeligt fællesskab over det gamle statsideal — men sejren var ikke fuldstændig.

Ti det hedder i Matthæusevangeliet: »Hvis din broder synder, så gå hen og vis ham til rette under fire øjne. Hvis han hører dig, har du vundet din broder. Hvis han ikke hører dig, så tag endnu en eller to med dig, for at altid to eller tre vidners udsagn kan afgøre sagen. Hvis han ikke vil høre, hvad de siger, så sig det til menigheden. Og hvis han heller ikke vil høre, hvad menigheden siger, så lad ham være for dig som en hedning og tolder.« I de sidste sætninger indføres der en straf, mens de kristne i de første sætninger advares mod at tage deres tilflugt overfor krænkelser fra andre kristne til statens rets- og straffevæsen.

Og Paulus går endnu videre med en vis anerkendelse af det hedenske statsideal: »Hvor kan dog nogen af jer, som har søgsmål med sin næste, understå sig til at henvende sig til hedningerne og ikke til hellige om afgørelse? . . . Som om der ikke skulde være en eneste indsigtfuld mand iblandt jer, som kunde være i stand til at dømme kristne brødre imellem?« Paulus opfordrer jo her menigheden i Korint til at få dannet en slags voldgiftsdomstol indenfor dens egen kres. Han gør den gamle stat den indrømmelse, at på grund af menneskelig svaghed trænger også de kristne endnu til en ret og retsorden. Men de skal have deres egen. Deres stridigheder er brødrestridigheder, som statens domstole intet skal have at gøre med, idet de bør afgøres indenfor menighederne ved voldgiftskendelser, som de kristne frivilligt bøjer sig for. Staten skal man ikke vende sig til, den er man færdig med.

Men retsstridigheder kunde dog altså finde sted indenfor menighederne, og gradvis udviklede menigheden sig

nu til en statslignende retsorganisation, en kirke, som også indfører straf. Foreløbig er kun en straf mulig mod den broder eller søster, som ikke vilde bøje sig for en voldgiftskendelse: »han skal være som en hedning eller tolder for jer — ikke mere tilhøre jer.«

De kristne begyndte da til guds »ære« og for deres gode navns og rygtes skyld at bære sig ad, som Jesu modstandere, farisæerne, gjorde før.

Og stadig mere udviklede kirken sig i retning af lighed med den gamle stat — idet den dog endnu ikke hverken styredes aristokratisk (af en fødselsadel) eller demokratisk (ved almindelig stemmeret), men man troede, at de rette mænd, der var udrustede med særlige åndsgaver, på uforklarlig måde vilde blive fundne og komme til styret.

Den tid kom, da også dette blev opgivet, og almindelige flertalsafstemninger trådte i stedet — samtidig med at biskopperne blev en slags konger, og paven kejser, som endog dømte mennesker i tusindvis til døden blot for deres meningers skyld.

De første kristne havde følt sig som de få udvalgte, der havde købt en kostelig perle: deres indrefred og glæde med dyre ofre af næsten alle ydre goder. Men i løbet af nogle menneskealdre kom det til at se ud, som om de kristne var bleven langt de fleste, og deres opgave var bleven at opdrage menneskeslægten. Og de begyndte at tage det gamle statsideals midler i brug på ny — næsten uden at vide af det. De fik da skabt en kirkelig lovgivning, som ikke stod i modsætning til kirkens væsen, men kirken var ikke længere virkelig ren kristendom. Kirken var bleven en slags stat, der havde frigjort sig for noget af det, der i den gamle stat mest stred imod kristendommens væsen.

Mod denne kirkestat gjorde reformationen oprør og hævdede det oprindelige kristelige ideal påny, banede vej for det, så det atter kunde ses og komme til at virke i verden.

Men »nissen flyttede med« som før. Man troede mange steder i de protestantiske lande, at nu kunde den gamle modstander, staten, endelig lade sig vinde for det nye, rent kristelige ideal, at staten kunde give kristendommen den støtte og hjælp, som den nu ikke mere kunde få fra den gamle, verdenskløge pavekirke eller pavestatskirke.

I de protestantiske lande skulde staten være kirkens tjener, men de fleste steder gjorde staten sig snart til

herre og lod »kristendommen«, kirken, være sin tjener. Dette kunde såmeget lettere lade sig gøre, fordi netop på samme tid oldtidens vældige statstanke levede op igen i den åndsstrømning, som kaldes renaissance.

Allerstærkest forkyndes statstanken i italieneren Machiavellis bog *Fyrsten*, der udkom fem år, før Morten Luther brændte pavens bulle. For Machiavelli er staten i guds sted, den er det eneste ideal, for hvis skyld alt er tilladt.

I samme retning virker så oplysningstiden, naturvidenskaben med troen på mennesketankens evne til engang at løse alle gåder — dette gør kristendommen noget forsagt, så også derved statstankens overlegenhed fremmes.

Det tør siges, at fra da og indtil nu har verdens løsen været: *Staten er alt!* kristendommen eller religionen er en privatsag eller de religiøse partiers sag. Og ærbødigheden for staten har været i vækst op gennem det nittende århundrede i hvert fald. Staten har stræbt at få mere og mere tilknytning til menneskers hjerteliv, så statsfølelsen nu blandes sammen med og bæres oppe af hjemstavnsfølelsen og fædrelandskærligheden og føles langt mere som en værdi end nogensinde tidligere.

Endelig har den moderne stat under påvirkning fra kristendommen, men uden at blive en kristen menighed påtaget sig en mangfoldighed af moralske og sociale opgaver: skoler, understøttelse, sygehjælp, veje, jernbaner, post osv., som de gamle stater kendte lidt eller slet intet til.

Men også den moderne stat har beholdt den gamles midler: *tvang, ret og krig*. Den er altså ikke bleven kristelig — og vil heller ikke kunne blive det.

I de sidste par menneskealdre har så den store folkebevægelse, der hedder socialismen, bidraget stærkt til at få folkemassernes sind vendt mod staten som den værdi, hvorfra den varige lyksalighed skal udgå.

Socialismen er ganske vist et barn af kristendommen ligesom f. eks. den nyere liberalisme, men foreløbig har den indkapslet sig i de socialdemokratiske, politiske magtpartier — af samme art som andre politiske partier. Således føres kampen endnu, som den har været ført i mere end 1900 år mellem de to store idealer, det kristelige ideal og statsidealet.

Enhver kristen, som bliver opmærksom på denne kamp, må tro, at det kristne ideal sejrer engang. Og trænger han til nogen støtte, nogen begrundelse for denne

tro gennem menneskeslægtens hidtidige historie, da kan en sådan støtte findes i den kendsgerning, at statsidealet er snævrere begrænset end det kristne ideal, og det har altid hidtil i historiens løb været sådan, at når et ideal blev endeligt overvunden, så blev det overvunden af et andet ideal, der var videre, mere omspændende end det selv.

I den ordstrid, der er ført i anledning af grundlovs-talen på Frøbjerg bavneshøj i år, synes det nu klart, at nogle steder, hvor taleren brugte — og næsten allevegne, hvor hans angribere bruger — ordet folk, skulde de sagt ståt i stedet for.

Talerens angribere har ret deri, at en ståt, som tog det standpunkt, at den kun vilde lide og tåle og bringe ofre overfor voldsmagt og forsøg på undertrykkelse, ikke kan bestå, leve videre som ståt.

Anderledes med et folk, som føler kaldet, føler at det går guds ærende, idet det giver afkald på al vold og ret og ydre ære! Taleren har ret i, at et sådant folk intet mere behøver for at leve, og det er jordens største kraft.

Men lad os tænke os en ståt, som var og havde været legeme for et folk, ramme om et folk, om en folkesjæl. Og lad os tænke os, at flertallet af borgere, vælgere, i en sådan stat kom til at tænke, men uden grund, at de var dette nu levende folk, og at de derfor bestemte sig til at handle som et vågent folk kan og har pligt til at handle. Det vil sige, de besluttede at give afkald på at bruge staternes midler til hævding af deres liv, ejendom og ydre ære. Resultatet af en kamp på disse vilkår for et saadant indbildt folk eller indbildt vågent folk måtte da blive et nederlag.

Ved en sådan kamp vilde en ståt, der måske kunde have foreløbig betydning som ramme, som krop, gå i stykker, og dette kunde gå ud over andre og højere værdier: noget folkeliv kunde blive bedøvet, få et knæk, som der skulde lang tid til at forvinde.

Hvor et lille barn påtager sig en mands gerning, eller et verdsligsindet menneske stilles på en martyrs plads, der går det galt.

Derfor skal det danske folk, når det er vågent, kræve af den danske ståt, at dens love ikke på noget punkt krænker menneskers samvittighedsfrihed, men ikke, at den før alle andre stater skal kaste de gamle våben, hvor-

med en stat alene indtil nu har kunnet væрге de goder, som den må have for at leve.

Dette vil sige med hensyn til spørgsmaalet om våbenkamp som på Dybbøl eller »passiv modstand«, at staten lader den indretning, Grundtvig sammenlignede med en kæmpestor trold, og som siden 1849 har været kendt hos os under navn af »almindelig værnepligt« forsvinde. I stedet for den må vi, så længe vor stat kun er en stat, have en hær af frivillige folk — måske en stor og kostbar hær —, og denne hær må vi beholde så længe, indtil forandrede forhold udadtil gør den overflødig. Eller vi må beholde den, indtil Det danske folk er modent til at kunne og ville undvære den — og bære følgerne deraf.

Staterne er hinandens konkurrenter — eller mildest talt aktionærer i samme aktieselskab.

Men folkene er søskende — og ikke faderløse søskende.

Agnus Sørensen.

„Lad hver Morgen mig begynde Dagen med din Pris“.

En Mand, som kom paa den Egn, hvor hans Far i sin Tid havde været Præst, kom til at følges med en Mand derfra, og denne Mand siger saa, idet der var Tale om et Forsamlingshus: „Her i dette Forsamlingshus hørte jeg for saa og saa mange Aar siden Deres Far, han talte om at holde Morgenandagt, og da vi gik hjem sagde jeg til min Kone, vi var dengang nygifte, — det vil vi prøve paa at gøre i vort Hjem — og vi har gjort det siden. —“

Det har utvivlsomt været en Lykke for dette Hjem, at de her fik en Tilskyndelse, saa at de fik Mod og Kraft til at virkeliggøre noget som de inderst inde gerne vilde.

En Præst, som var oppe til theologisk Embedseksamen, fik af Professoren Spørgsmaalet: „Hvor mange Kristne er der i Verden?“ Kandidaten tænkte paa de statistiske Optællinger, men kunde ikke huske Tallet (det er vist ca. 7—800 Mill.) og svarer derfor: „Det ved jeg ikke“. Men dette Svar faldt udmærket ud, idet Professoren sagde: „Nej, det er ganske rigtigt, for vi kender jo ikke Hjerterne“. Det er unægtelig „saa sann, saa sann“.

Vi kan heller ikke altid vurdere Menneskers Kristenliv efter de ydre Ting, som vi ser, hvor sandt det saa end er, at Træet skal kendes paa Frugterne, og saaledes kan man heller ikke sige, at et Hjem, hvor der holdes Morgenandagt, er et kristent Hjem saa lidt som det modsatte. — Det gaar jo som bekendt ikke af sig selv, derfor er der ogsaa saa mange Hjem, hvor man egentlig gerne vilde, men ikke kan faa begyndt. Det hænger vel delvis sammen med en aandelig Blufærdighed, hvad der rører sig i det skjulte, det skal blive i det skjulte, derfor skal man ikke snakke op om de Ting. Sikkert er der ogsaa en Del, som vil sige: „Vi er ikke naaet saa vidt, at vi kan føre det igennem“. Ja, der er mangan Vanskelighed, som træder hindrende i Vejen, og mange Indvendinger, baade sande og usande. Ikke desto mindre tror jeg, at vi her staar

overfor noget, som hvis det blev Skik i et Hjem, vilde betyde en stor Berigelse for dette Hjem.

Det er sandt, at Skik og Brug kan rumme en Fare for Udvendighed og Usandhed, og at der kan gaa Mekanik i det. Ikke desto mindre samles vi dog hver Søndag til Gudstjeneste, hvor det ogsaa er faste Skikke, men disse Skikke kan dog trods alt blive den Dragt, hvori det bliver til Gudstjeneste.

Det er en Kendsgerning, at noget af det vanskeligste at forandre er, hvad der er Skik og Brug, derfor er det af saa stor Betydning, hvad der er Skik og Brug. Og mon det ikke var en god Skik i et Hjem, hvor man gerne vilde leve Kristenliv, at samles til fælles Morgenandagt eller hvad man vil kalde det.

De fleste har mødt det i Børneskolen eller paa Højskolen og vel ogsaa i private Hjem, og kender saaledes forskellige Former for det. I de Kredse, hvor dette Aarskrift bliver læst, vil den almindeligste Form vel være den, at der synges en eller to Salmer, og at man bekender Troen og beder Fadervor. Men der kan jo ogsaa være andre Former, hvorom man samles for at begynde Dagen til hans Pris. Der findes ikke saa faa Bøger, som kan hjælpe ved den Lejlighed. Jeg kunde nævne Hoff: Fra Kirken og Lønkammeret, der indeholder et lille Stykke paa godt en Side til hver Dag i Aaret. E. Koch: Det kristne Menneskeliv, der knytter sig til Søndags-Teksterne og ligeledes indeholder et Stykke til hver Dag i Kirkeaaaret, det er lidt længere, som Regel 2—3 Sider. Denne Bog udkommer f. T. i en ny smuk Udgave, den er ikke billig, 16 Kr. uindb., men den er visselig Pengene værd, den Tale, vi møder her, er troværdig og jævn, og der staar en Mand bag Ordene, som det blev sagt ved hans Død: „Det bliver ikke saa let at komme efter ham til en Menighed, som i 40 Aar ikke har hørt en Frase“.

Jeg kunde nævne andre Bøger, hvor man kunde finde saadanne Smaastykker til Brug ved Morgenandagt. M. Pontoppidan: Paradisets Have, Breve til min Gudsøn o. fl. I Carl Kochs Bøger er der ogsaa meget godt at finde, ligesom man i forskellige Prædikensamlinger kunde finde Udsnit.

Under hvilken Form det sker betyder ikke saa meget, blot det sker, og Betingelsen for, at det kan ske, er ikke, at man er ordineret eller er theologisk Kandidat, og heller slet ikke at man er højt aandelig udviklet, er kommet langt nok frem til at man synes man kan svare til noget saadant, men at man gerne vil søge Hjælp og Velsignelse

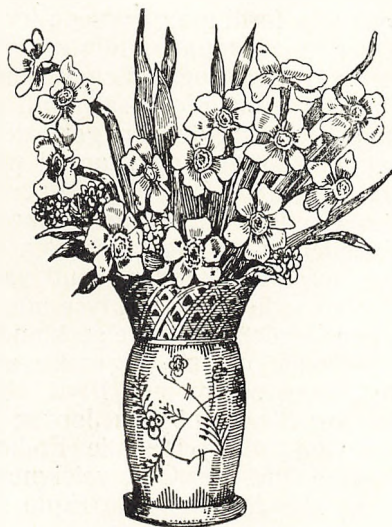
hos Gud, og gerne vil sige ham Tak for, hvad han har givet til Legeme og Sjæl, gerne vil samles i hans Navn i sit Hjem.

Paa Thomas Bredsdorffs Gravsten staar de to Linier, som med en lille Omdannelse er taget fra Sangen om Gustav Adolf, de Linier, som han kort før sin Død paa Højskolemødet i Molkom havde nævnt som det, der udtrykte det inderste Kildespring til en Højskolemands Gerning.

Hvor Liv har i Løndom sin Kilde,
did svang han sig aarle og silde.

Det er denne Kilde i Løndom, hvoraf Livet springer, som den enkelte søger ind til, naar han gaar ind i sit Kammer og lukker sin Dør og beder til sin Fader, som er i Løndom. Og det er den samme Kilde, som springer der, hvor Mennesker i et Hjem samles i Jesu Navn for at bygge Dagen til hans Pris.

Svend Krøigaard.

Korsbyrd'en.

Det var i gamle Dage Skik herhjemme, at Folket, baade Mænd og Kvinder og Børn, en Dag i Forsommeren, i Reglen i Ugen efter Trinitatis Søndag, gik i Procession ud til Marker og Enge; i Spidsen gik Præsten med det hellige Kors løftet, derfor kaldtes denne Procession „Korsbyrd“ (Kors-Bæren). Og Meningen med denne Korsbyrd var dette at nedbede Guds Velsignelse over Markerne og over Folk og Fæ. Det er rimeligvis denne Korsbyrd, der ligger til Grund for den Helligdag, som kaldes Almindelig Bededag — det er ialtfald en af Spirerne til dens Oprindelse. Selve Skikken blev afskaffet herhjemme kort efter Reformationen, formodentlig fordi man frygtede for, at der skulde knytte sig en Overtro til denne udvortes Fremhævelse af Korset. Igrunden var der noget meget smukt og fromt i dette, at naar alt er gjort rede, saa godt som Naturens Kræfter og Menneskets Arbejde kan gøre det, at man saa samledes om det, at vi pløjer og saar, vi planter og vander, men det er Gud i det høje, der giver Væksten. Og det er maaske en Levning fra denne Tankegang, naar en af Teksterne til Bededag er taget fra den 67de Salme i Israels Salmebog, hvor det hedder: Gud være os naadig og velsigne os! Han lade sit Aasyn lyse hos os, at vi maa kende din Vej paa Jorden, din Frelse blandt alle Folkeslag! Dig prise Folkene, o Gud, dig prise alle Folkeslag! Slægterne glæde sig og synge med Fryd, thi du dømmes Folkene med Ret, og Slægterne paa Jorden leder du. Dig prise Folkene, o Gud, dig prise alle Folkeslag. Landet har givet sin Grøde; Gud, vor Gud velsigner os. Ja, Gud vil velsigne os, og alle Jordens vide Egne skal vise ham Ærefrygt.

Det er den barnlige Hengivelse i Guds Forsynsstyrelse, som denne Salme taler om, og som ogsaa hin Procession var et Udtryk for. Den, der ikke har saa svært ved at finde „Guds Vej“ paa Jorden og hans retfærdige Domme over Folkeslagene, hans Styrelse af alle Ting, kendelig i

baade Naturen og Historien og i den enkeltes Liv. En saadan barnlig Forsynstro kan vi ogsaa møde mangengang endnu, en Villighed til at se Guds Veje og en Evne til at se det, naar Tegnene kan tydes i den Retning, og til at overse, hvad der kan tolkes i modsat Retning. Men der er mange, og vel flere nu end i gamle Dage, for hvem Guds Vej skjuler sig i det dunkle, der ikke formaar, selv om de maaske gærne vilde det, at se Guds Kræfter bag Naturens Kræfter, ikke kan se hans Styrelse i Historien og ikke kan se den i det enkelte Menneskeliv, ogsaa fordi der ses saa meget, som synes at stride derimod. Det gaar for mange saadan, at dette med Guds Veje og hans Domme synes dem en saare dunkel Ting, som Guds Ansigt netop ikke lyser over; har han noget at gøre med den „Jord, i hvis Favn der hades og der myrdes“?

Og allertungest føles det da af den, for hvem Guds Ansigt skjules, ikke blot af det onde og sørgelige, der er i Verden, men af det onde, der er i hans eget Hjærte. Den, som mærker, at det, der skygger for Guds Ansigt og for hans Veje, det er i min egen Sjæl, er der som en ond, en dødelig Sygdom, som jeg ikke slipper for ved at sige, at det er vel med mig ligesom med andre. For det er min Sag, det er mit Liv, det gælder, det er min Synd, der gaar Dom over. O, kunde Guds Ansigt lyse over mig!

Vi ved det godt, hvad vi maa sige hertil, vi ved, at vi har set Guds milde Ansigt, det er jo det vor Kristentro lever sit Liv paa. Men det er min Overbevisning, ikke blot at det er ad Vejen ned gennem mit eget Hjærte, jeg skal faa Syn herfor, men ogsaa, at der er noget i det, som aldrig kan glemmes, men som bliver ved at være i os som den dybe Understrøm i vort Hjærte. Dette: Ak, nu føler jeg tilfulde — Hjærtets Haardhed, Hjærtets Kulde! Det er den, der føler det, og som ikke kan glemme det, ja det er ham, der kan opleve, at en anden Strøm blander sig med Strømmen i vort Hjærte, for hvem det bliver sandt dette: Jeg tror, af dine Vunder — Væld udsprang til stort Vidunder! for hvem det bliver sandt, dette: Derfor beder jeg med Taarer — led den ind i mine Aarer — Floden, som kan Klipper vælte — Floden, som kan Isbjærg smelte — som kan Blodskyld tvætte af! Han forstaar, at Korset, det var dette, at Vor Herre Jesus Kristus, vor Frelser, ikke vilde slippe os, men maatte ned under alt, hvad vor Synd betyder, for at bære os op til Ham, som han heller ikke kunde slippe. Saa er det da sandt, hvad Brorson synger: Min Tro Guds milde Hjærte ser — igennem Jesu Vunder.

Ja, det blev Guds Vej paa Jorden, hans Frelse blandt

alle Folkeslag. Saa holder vi vor „Korsbyrd“, bærer Korset gennem vort eget Hjærte, lader Guds Ansigt lyse over os med hans Naade og Kærlighed. Vi begravnes med ham i Daaben til Døden, vi opstaar med ham til det evige Liv, vi ihukommer den korsfæstede og opstandne ved hans Nadverbord. Og saa falder der Lys over vor Skæbne, over Folkenes Skæbne, over alt vort Liv her paa Jorden, saa at selv om vi ikke i det enkelte Øjeblik kan finde Guds Vej med os og forstaa hans Førelse, saa kan vi tro paa ham, hvis Kærlighed vi kender i Jesus Kristus, tro paa, at alt staar i Guds Faderhaand.

Saa gaar vi vor „Korsbyrd“ gennem vort Liv, løfter det højt paa vor Vej gennem Verden, lægger vort timelige som vort evige Liv i hans Haand. Gud vil velsigne os, og alle Jordens vide Egne skal vise ham Ærefrygt! —

Th. Balslev.

Fra Elevforeningen.

Lørdag den 29. og Søndag den 30. Juni afholdtes Elevmøde paa Galtrup Højskole.

Efter Foredragene Søndag Eftermiddag holdt Elevforeningen Generalforsamling. Jens Stensgaard oplæste Regnskabet, som blev godkendt. Derefter foretoges Valg af Bestyrelse. Svenningsen-Kirk, Fredsø, Skræder Vestergaard, Øster Jølby, og Ølbrygger Kristian Søndergaard afgik efter Tur, men blev alle genvalgte.

Til Revisorer genvalgtes Uddeler Sønderby, Ø. Jølby, og Gaardejer Kristen Dalgaard, Faartoft.

Elevforeningen har 600 Medlemmer. Det var jo rart, om Medlemstallet kunde forhøjes, saa Elevforeningen kunde yde Støtte til flere Elever, da der jo altid er nok, der trænger til lidt Hjælp til Højskoleophold.

Fra »Dansk Samfund« har Elevforeningen haft den Glæde at modtage en Gave paa 100 Kr. »Dansk Samfund«s Bestyrelse og de, der har sendt os Bidrag til Elevforeningens Aarsskrift og Julehilsen, bedes modtage vor hjertelige Tak.

Hermed Ønsket om en glædelig Jul!

Bjergby Friskole i Decbr. 1929.

A. Sørensen.

Otto Møller og Mors.

En Vinterdag for 40 Aar siden sad Otto Møller i Gylling og skrev til sin Ven Skat Rørdam. Det var Svaret paa sidstnævntes Julebrev, hvori Rørdam havde klaget over, hvor møjsommeligt det var blevet ham at udarbejde sine Prædikener, og hvor »over al Maade tungt og trist« han havde haft det med sit Ny Testamente, som han paa den Tid var i Færd med at oversætte. Møller havde det anderledes. »Som Regel«, skriver han, »maa jeg vist sige, at mine glædeligste Timer i Livet har været dem, naar jeg sad i min Enlighed og skrev Prædiken«. Deri kunde der jo egentlig ikke være megen Trøst for Vennen i København, og Brevets øvrige Indhold er tilmed en Række bitre og triste Bemærkninger om forskellige Forhold indenfor den danske Kirke, som mishager den aldrende Gylling-Præst. Det er Salmebogsspørgsmaalet, det er galt med, og det er Biskopperne, det er Bjørnson, og det er Brücker — ja, og saa Morsingboerne:

»Jeg ser, at Lund i Frimenigheden paa Mors er død; nu gjorde de fornuftigst i deroppe at lade det hele være endt og vende hjem hver til sit; men det gør de vel næppe. Jeg hører, at en af dem, der holdt Ligtale over ham, havde den Tekst: En Høvding er falden i Israel! Aa ja, saamænd! Mon de ikke gaar i Barndom, de Mennesker.«

Brevet er betegnende for Otto Møllers Forhold til det meste af Tidens Røre. Selv i mange Maader i sit Forfatterskab (og det var jo baade omfattende og lødigt) en Oprører mod det almindeligt anerkendte, blev han mere og mere ude af Stand til at frigøre sig for den ham iboende naturlige Konservatisme. Fra sin Hule, det røg- og bogfyldte Studerekammer i Gylling Præstegaard, hvortil kun et Faatal af særlig gode Venner fandt Vej, iagttog han paa Afstand de Bevægelser, som mange af hans Samtids bedste Mænd og Kvinder tog levende Del i, — og forstod dem ikke. Han saa tit kun Ydersiden af det hele. Og »Tiden« som Helhed syntes ham præget af Nedgang og Fattigdom

i Aandens Verden. Ja, i det samme Brev skriver han rent ud: »Jeg anser det for en sildig Efteraarstid, vi er i, hvor det slet ikke kan nytte at stille an til Foraarsarbejde eller endnu mindre prise Sommer«.

Ud fra dette Grundsyn var det, at Otto Møller fandt det klogest, om Morsingboerne »gik hver til sit«, hvilket vel maa forstaas saaledes, at man opløste Frimenigheden og, i det mindste som Valgmenighed, vendte tilbage til Folkekirken, hvis det, bl. a. af Hensyn til den store Kirke, ikke lod sig gøre at forsvinde igen i de respektive Sogmenigheder, hvor hver især hørte hjemme efter sin »geografiske Beliggenhed«.

Otto Møller havde med Rette Mistanke om, at noget saadant ikke vilde ske. Saa »kloge« var Morsingboerne ikke. De kendte vistnok, trods al Skrøbelighed, af glædelig Erfaring mere til et rigt Menighedslivs Velsignelse end selve Otto Møller. Hans Forkyndelse samlede Folk fra mange Sogne. Han var en Vækker og i den gængse Betydning af Ordet uden Tvivl ogsaa meget mere berettiget til at kaldes en Høvding i Israel end Rasmus Lund. Men hans Tilhørere spredte sig, til Dels allerede før hans Død, og mange af dem fandt ind i et Menighedsliv paa andre Steder, hvor de siden vedblev at mindes ham med Tak. Størst Betydning fik han vel ved sine Skrifter. I det ganske Land fandtes (og findes til Dels endnu) en Mængde Mennesker, for hvem han var en aandelig Vejleder af høj Rang.

Rasmus Lund havde sin Flok omkring sig, inderlig samlevet med den i Lyst og Nød. Ansgarskirken hvælvede sig dog over en Del af det sande Israel, og for denne lille Del var han en Høvding i sin Tid.

I Guds Menighed gælder en anden Maalestok end den, hvormed man i denne Verden udmaaler, hvad der er stort, og hvad der er smaat. Den sande Storhed ligger i det ydmyge Tjenersind. Derefter maa baade Otto Møller og Rasmus Lund vurderes. De var begge, hver paa sin Plads, ydmyge Guds-Tjenere, kun med forskellig Udrustning.

Men tænk, om Morsingboerne, det vil jo i denne Forbindelse sige: Frimenighedsfolkene omkring Ansgarskirken, for 40 Aar siden var gaaet hver til sit! Hvor uoverskueligt vilde ikke det Tab have været, som baade de og Efterslægten derved vilde have lidt?

Sandt nok: Gud er alle Vegne. Og overalt, hvor kristne Mennesker mødes for at opbygges i den fælles Tro, dér er Guds Hus og Himlens Port. Hvor megen sand, dyb Kristendom har der ikke indtil den Dag i Dag været forkyndt og levet rundt om i Sognene. Frimenighedsfolkene

var jo heller slet ikke »bedre« end andre. Men det festlige Fællesskab, naar de om Søndagen stævnede sammen i deres lyse Kirke, og de mange Stemmers Kraft gav Sangen Fylde, og man i Aanden rykkede saa nær sammen om Døbefont og Nadverbord og en aandsbaaren Forkyndelse, — det betød jo dog saa meget, baade for de gamle og for de unge. Ikke mindst for de unge! Og dem var der gerne mange af.

Otto Møller skulde blot have været med een eneste herlig Søndag blandt de Morsinger, som var »ved at gaa i Barndom«! — Det vilde vel ikke altsammen være faldet i hans Smag, det, han saa og hørte. Men han vilde dog vist have faaet en Følelse af, at det nok alligevel ikke var saa rent meningsløst »at stille an til Foraarsarbejde« ja, at »prise Sommer« i den danske Menighed.

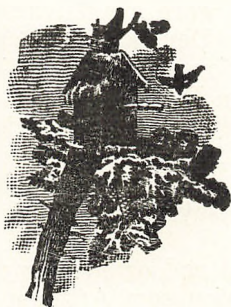
Thi hvor Guds Aand skaber Glæde, der fyldes Hjærterne af Foraarsfornemmelser og Haab om en liflig Sommer.

Jakob Lykke.

Hjærtelig Hilsen til alle vore gamle Elever og andre gode Venner blandt Aarsskriftets Læsere!

Kirkebakken, Odder, mod Jul 1929.

Margrethe og Jakob Lykke.

Hvorfor jeg blev Elev paa Galtrup Højskole og hvad jeg fik ud deraf.

Tiderne skifter! At være paa Højskole nu er paa mange Maader forskellig fra at være paa Højskole for henved 60 Aar siden. Dog er Maalet væsentligt det samme: at lære, hvad læres kan, og faa Forstaaelse af, hvad det er at være Menneske, faa lidt Indsigt i, hvad man skylder det Samfund, man lever i, at det første ikke er at kræve alt for sig selv, men være til Tjeneste for andre og erkende, at derigennem tjener man sig selv paa bedste Maade.

Men det er nu ikke Højskolens Program, jeg skal skrive om, men derimod om, hvorledes jeg fik Lyst til at komme paa Højskole, og hvad jeg der fik Indtryk af.

Min nære Slægtning Povlsen Dal, som i mange Aar havde været Lærer hos Kold, oprettede i 1864 Galtrup Højskole. Skønt mit Hjem laa i Thy, var der dog kun en Mils Vej til Højskolen, hvorfor jeg oftere kom derhen, mest om Sommeren, naar der ingen Elever var. Men da jeg var 15 Aar gammel, tilbragte jeg nogle Dage af Juleferien der. Den Gang var de fleste Elever paa Skolen om Julen, kun de fra Mors kunde komme hjem. De tilbageværende maatte saa gøre sig Tilværelsen saa munter og behagelig som mulig. Der var Løjer og Latter. Jeg maatte da ind i Skolestuen for at se til. Saa blev der stillet op til »Nappe Gaas«. »Kom Du med«, raabte en og rakte Haanden ud mod mig. »Nej Tak«, svarede jeg og sikkert med en Betoning, som viste min Foragt for slig Barneleg. Jeg fik Lov at sidde i Fred. Karlene begyndte Legen og morede sig kostelig. Der fortsattes med andre Lege. Altid munter Latter og Larm.

Der var en, som sad og græmmede sig i en Krog og agerede overlegen. Men som Aftenen gik, forsvandt Hovmodet, og jeg ønskede, at der vilde blive spurgt en Gang til. Men der var ingen, der spurgte mig. — Forpustede, glade og veltilfredse sluttede de Aftenen med en Sang.

Da jeg kom i Seng, laa jeg og tænkte paa det mærkelige, at voksne Karle kunde more sig ved Barnelege, og

jeg, der kun var Barn, følte mig for stor dertil. »I Morgen Aften siger jeg ikke nej«, var min faste Beslutning. Aftenen kom. Legen skulde atter i Gang. Jeg ventede saa inderlig paa Spørgsmaalet. Men der var ingen, som spurgte, og uden Opfordring kunde jeg da ikke være bekendt at melde mig. Det gik saa med »Tampen brænder«, »Pantelæg« o. s. v. Jo gladere og lystigere de boltrede sig, des mere ked blev jeg af min Stilling. »Bare jeg var Elev her«, tænkte jeg.

Da jeg næste Dag rejste hjem, følte jeg mig rigere end før. Jeg havde set en Ungdomsglade, som jeg aldrig før havde mødt. Da jeg kom hjem, var mit første Ord til Fader: »Maa jeg ikke komme paa Højskole nu til Nytaar?« Jeg fik Nej, som rimelig var. Men næste Vinter lykkedes det.

Det var saaledes hverken Foredrag eller bevidst Trang til Lærdom, som drog mig. Det var kun dette: at komme til at føle mig lykkelig og glad og blive Kammerat med mange glade, unge Mennesker. Og dette lykkedes fuldt ud, saa dette Højskoleophold staar endnu blandt mine lyseste Minder.

Det er vist ikke ualmindeligt, at unge Mennesker i Overgangsalderen, hvor de hverken er Børn eller voksne, føler sig ensomme og er i Vildrede baade med sig selv og deres Omgivelser. Der trænges til Vejledning og Opmuntring. I den Retning er Kammeratskab en god Hjælp.

Hele Indretningen paa Højskolen var meget tarvelig og gammeldags. Vi sad paa Bænke uden Rygstød langs begge Sider af de lange Borde. Vi medbragte ikke Sko, men maatte beholde Træskoene paa i Skolen. Kosten var god og solid, men serveredes paa gammeldags Vis. Vi spiste af fælles Fade. Om Morgenen fik vi kogt Mælk og Smørrebrød, om Aftenen The, Mælk og Smørrebrød. Alle Elever sov paa fælles Soveværelse. To af Lærerne sov i samme Rum. At der mange Aftener kunde blive lidt livlig med Vittigheder og morsomme Historier er en Selvfølge, men naar Lærerne kom, saa ophørte Lystighederne.

Der var en Sallingbo, som vi kaldte »Minister«, fordi han gerne vilde raade. En Dag var der nogle, som fik mig til at skrive »Minister« paa Væggen over hans Seng. Jeg fik en Lusung af ham, og i flere Dage undgik vi hinanden. Men dette blev utaaleligt; jeg skød Hjertet op, som man siger, og gik hen og bad om Forladelse. Vi blev derefter endnu bedre Venner end før.

Jeg var som sagt meget ung, ja altfor ung til at kunne følge fuldt og helt med i Foredragene. Men noget forstod

jeg og var glad ved. Jeg lærte meget i de praktiske Fag. Dog kan Udbyttet hverken maales eller vejes. Man kan høste Udbytte af mangt og meget uden i Grunden selv at ane det. Som Solstraalen aldrig falder forgæves paa Jorden, men altid virker, saaledes falder Straaler fra Livets Lyskilder aldrig forgæves paa Hjertets Ager. Derfor kan man blive dybt paavirket af aandelige Kræfter, uden at man forstandsmæssig kan gøre Rede for det, ja, uden at man rigtig ved det. Hvad der ligger i Hukommelsen og paa Sjælens Overflade kan altid præsenteres og fremvises; men de dybeste Indtryk, som endnu ligger indhyllet i dybe, dunkle Følelser, kan ikke saa let finde Udtryk i Ord, men maa en Tid og maaske for altid nøjes med at ligge i Sjælens Dyb uden nogensinde at blive iført Ordets Dragt, og dog har disse dybe Indtryk og Følelser afgørende Indflydelse paa os, fordi de danner saa at sige Undergrunden for vort Liv; ja, de er som Træets Rødder: Livsbetingelser, der arbejder i det skjulte.

Saaledes former mine Erindringer sig fra min Højskoleetid, og deriblandt straalere Minder fra Kammeratskab, Samliv og Samtaler, hvoraf jeg intet husker, og hvorum jeg derfor intet kan fortælle, og dog er Indtrykket uudsletteligt. — Lykkelige er de Højskoleelever, som ikke blot faar lært, hvad læres kan, men ogsaa faar Minder og Indtryk af den Art, som maaske ikke kan finde Udtryk i Ord, men som dog er med til at danne og opbygge Personligheden. Lærdom og Kundskaber er blot Redskaber, nyttige og uundværlige, men større end disse er dog Mesteren, Personligheden, som skal bruge dem. Hvis han mangler Karakter, Æresfølelse og Samvittighed, saa kan hverken Lærdom eller Begavelse hæve ham til virkelig Agtelse eller Værdighed i Samfundet.

A. Kr. Dolleris.

Rodfæstet — Rodløs.

I 1911 udsendte *Jakob Knudsen* Romanen „Rodfæstet“, hvori han vil belyse, at et Menneske intet er og intet magter uden i Kraft af den Natur, hvoraf det er groet op; men ikke alene i denne, også i de fleste andre af sine Romaner, lader Jakob Knudsen Modsætningen mellem Mennesker, hvis Sjæleliv er forkvaklet, og dem, der er sunde, naturlige og rodfæstede, blive gjort til Genstand for psykologiske Betragtninger. Den umoralske Præstefru Katrine Gluud i „Rodfæstet“ hviler der en vis Skønhed over trods hendes slette Vandel og de Ugerninger, hun gør sig skyldig i. Grunden til dette er, at hun er rodfæstet i Lydighed og Ærefrygt overfor sine Forældre, gennem hvilke hun har Forbindelse med de ægte Grundfølelser i den herlige nordjyske Folkenatur, hvorfra de har deres Udspring. En sådan Folkestamme kan godt have slemme Fejl og udføre Handlinger, der ikke kan stå for en almindelig moralsk Vurdering. Men dette er ikke afgørende for Jakob Knudsen. I Romanen „Sind“ lader han således Præsten rose Folkene på Gården Stavn, fordi de har „sådan en dejlig Natur“. Og skønt de er nogle Kæltringer, betænker Præsten sig dog ikke paa at forsvare dem; han finder Ord som disse dertil: „Det er jo ogsaa en kedelig Fejl ved dem, det er sandt nok. Men, jo, det er alligevel saadan en dejlig Natur, saa levende og frodig; den kan bruge Livet og faa noget ud deraf.“

Mennesker, der lever i Overensstemmelse med deres Natur, er ifølge Jakob Knudsen sande i deres Livsførelse. En sådan Sanddruhed har sin Forudsætning i en Opdragelse i Lydighed. Blicher et Barn ikke opdraget i Strenghed, kan det få alvorlige Følger for hele dets Levned.

I „Rodfæstet“ viser Knudsen imidlertid — undtagelsesvis — i Pastor Gluuds Skikkelse, at et Menneske, der har tilsat sit naturlige Vækstliv gennem en Barndom uden Lydighed og en Ungdom iuld af Forstillelse, kan frelse sit Livs Kærne ved at rodfæste sig i Gud. Efter Pastor

Gluuds eget Vidnesbyrd er der af hans Væsen kun Roden tilbage; men den sidder trygt gemt i Evighedens Muld.

Det er meget lærerigt at sammenligne Jakob Knudsens Opdragelsesanskuelser med en anden Digters, nemlig *Niels Jeppesens* i Bogen „Rodløs“ (1921), hvor Resultatet bliver lige modsat Knudsens.

Man kan vel med nogen Ret sige, at det var voveligt af Niels Jeppesen — *efter* Jakob Knudsen — at skrive en Bog, hvis Indhold skal være et Bevis på, at Knudsen ikke har Ret i sine med så vældig Myndighed og med så betagende Kunst fremførte Meninger og Erfaringer om den strenge Opdragelses fundamentale Betydning for et Menneskes timelige og evige Vel. Tankemæssigt set slap Niels Jeppesen ikke uheldigt fra sit Revisionsarbejde af Jakob Knudsen; thi også i „Rodløs“ træder hans stærkt udprægede Evne til med Skarphed fra alle Sider at kunne gennemtænke et Problem klart for Dagen.

Handlingen i „Rodløs“ er kort denne: En fattig Dreng, Erling, bliver taget i Huset hos en velstående Slægting, hvor han bliver opdraget i streng Lydighed. Men denne strenge Opdragelse virker ødelæggende på Drengen. Han får slet ikke Lov at udvikle sig i fri Samklang med sine individuelle Anlæg. Dette har en uheldig Indflydelse på hans Karakter, der bliver veg i Stedet for stålsat. Da Erling, der kommer til at studere, bliver voksen, har han ikke Vilje til at klare sig moralsk. Et Par unge Piger, der holder af ham, gør han ulykkelige, uden at han ønsker det; han er blot for slap i Karakteren til at sige dem Sandheden om sine Forhold. Først da hans Plejefader dør, er Forbandelsen som forsvundet fra Erlings Liv. Plejefaderens Strenghed har i Virkeligheden udviklet Forstillelse og Løgn i Plejesønnens Sind i Stedet for at fremelske Tillidsfølelsen og den dermed forbundne Meddelelseslyst, der tit hos noget uligevægtige Naturer kan udvikle Sandhedstrangen og den rette etiske Følelse.

Erling tager nu „Arbejde og Ansvar som Gaver fra Gud, som Frugten af det Livets Træ, han selv havde plantet langt fra Hjemmets Muld i Byens Stenørken ved en sort og sodet Mur, foran hvilken hans Smaabørn legede, og bag hvilken han trofast skaffede dem det daglige Brød.“

„Rodløs“ er altså et Forsøg på at vise, hvorledes en streng og ufølsom Opdragelse kan få modsat Virkning end den tilsigtede. Selvom Niels Jeppesen i denne Bog ikke åbenbarer nye Sider af sin Genius, er den dog et ægte Udtryk for hans Evner, der har vundet sine skøn-

neste Sejre i tankerige Digterværker, hvori han med en psykologisk Forståelse af usædvanlig Dybde har analyseret Sjælelivet hos Mennesker, hvis Handlinger og Forestillinger viser langt ned i Tidernes Brønd; men disse Bøger skal jeg ikke komme ind på her, hvor Opgaven blot har været at sammenstille hans Bog „Rodløs“ med Jakob Knudsens „Rodfæstet“.

21.—11.—1929.

August F. Schmidt.

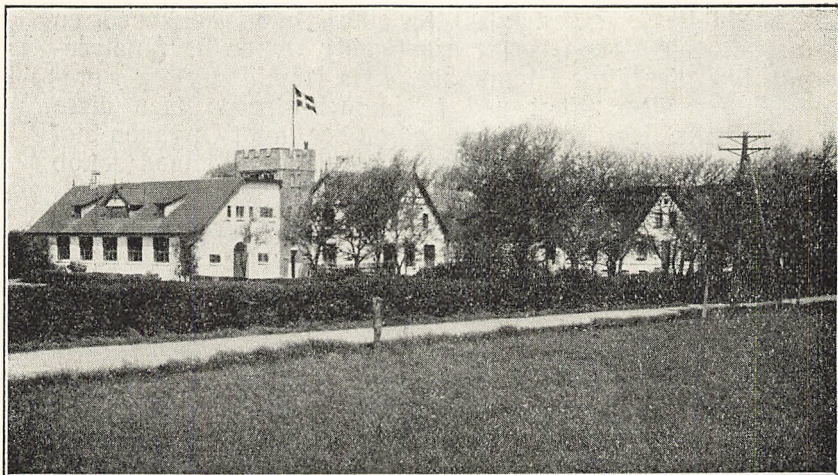
25 Aar.

25 Aar er kun som en Draabe i Tidens Hav, men i et Menneskes Liv, og ikke mindst af Manddommens Aar, er det en lang Tid.

Kan I huske, Kammerater, da vi i 1904 drog ind paa Højskolen, og Vinteren der? For mig er det som en Dobbelthed at tænke tilbage paa.

Naar jeg tænker paa Tiden da, synes jeg den er meget fjærn, men naar jeg tænker paa, hvad jeg har levet og udrettet siden, ja, da maa jeg undres over, at det virkelig er saa længe siden. Og dog, hvad er der ikke sket i den Tid? — — — Sin fortsatte Uddannelse, den lange Soldatertid, »Foden under eget Bord«, Verdenskrigen, Sønderjyllands Genforening med Moderlandet, Kone og Børn, Faders og Moders Død — — for i Flæng at nævne noget af det, der for mig, som vel for mange af Eder, har slaaet Aarerne fast i Sindet. Og har vi i den Tid levet til Folkegavn og til Grøde? Ja, jeg maa nok sige som Lille Ole, at »der ikke er noget at prale af«, men jeg baade vil og kan dog sige Tak for Livet. — — — Maa jeg for »I Unge« præsentere Galtrup Højskole Anno 1904: Godt 40 Karle, ca. 30 Fortsættelsesdrengene, Peder Hansen, Bording, cand. theol. G. Christiansen fra N. Ønslev (hvor er han) »Himmelboen« Landbrugskand. Andersen og Gymnastiklærerne Sønderby og P. Bjerregaard. (Tænk Jer, det er saa længe siden, at Bording boede i Præstegaarden, fordi Pastor Balslev endnu ikke var kommen). — — — Jeg tør ikke begynde at fortælle om, hvordan vi levede, men vil slutte med at sende en Hilsen til alle, som jeg da var sammen med, og en Hilsen til Skolen og dens daværende Ledere for alt det Gode, som jeg der fik at drage ud i Verden med.

Sølvbrudgom.

Skolen set fra sydøst.

Fra året, der svandt.

Fortællingen om livet på skolen i årets løb plejer jo at begynde omkring juletræet den 5. januar. Denne fest i begyndelsen af året 1929 var ikke mindre fornøjelig for os end de, der gik forud for den.

Gamle og unge, nogle langt borte fra, var mødt »af sig selv«, så huset var fyldt. Ligeså glædeligt var det, at al plads både på højskolen og efterskolen var optaget.

Ved onsdagsmøderne i vinterens løb blev der talt af skolens lærere og enkelte andre. Desuden læste jeg næsten hver mødeaften et stykke af H. P. Hanssens »Et tilbageblik«. Så blev der drukket kaffe og til slut sunget flerstemmige sange af et stort mands- og kvindekor, som samledes under lærer Chr. G. Jensens ledelse, og som ved flere passende lejligheder i årets løb glædedes og glædede ved at synge og lade sin sang høre — også ofte i samarbejde med en flok musikanter, der spillede sammen med Jensen.

Fastelavns mandag holdt Morsø ungdomsforeninger møde her på skolen. Pastor Engsnap skulde have talt, men kunde ikke komme frem gennem de hushøje snedriver. Pastor Krøigaard, som var til stede, talte da ud fra den foregående søndags tekst, og jeg talte om de unges forhold til det politiske liv.

Endelig var der korsang og koncert under lærer Jensens ledelse.

Skolen sluttede den 27. marts, dagen før skærtorsdag.

Fem aftener først i april spilledes for elevforeningens regning og for fyldte tilskuerpladser »Mester og lærling«.

Morsø Folkeblad skrev derom, at en dilettantforestilling ikke behøver at være dilettantteri — ligeså lidt som man altid kan stole på, at hvad professionelle skuespillere øver, er kunst. — — »Man har set både her i

De optrædende i »Mester og lærling«.

landet og i andre lande, at amatør-skuespillere kan give sig i lag med større opgaver og nå resultater, som tåler at måles med kunstens målestok.

Denne lidt højtidelige Indledning for at forebygge, at Læsere straks trækker paa Skuldrene ved at se en saa indgaaende Omtale af Opførelsen af »Mester og Lærling« i Galtrup Forsamlingshus!

Trods de mange tekniske Ufuldkommenheder, der ganske naturligt møder en ved en saadan Forestilling, er der nemlig her taget en Opgave op, der fortjener Opmærksomhed. Man kom ved Indledningsforestillingen i Aftes uvilkaarligt til at tænke paa, hvad der kunde naaes, hvis der arbejdedes videre Aar efter Aar. Øens store Forsamlingshus frembyder jo med sin amfiteatraliske Indretning udmærkede Betingelser — eller hvad mener man om en jævnlige tilbagevendende Friluftsforestilling ved Højsommer-

tip paa en af de smukke Pladser, vi har her paa Øen. Dette til Overvejelse for interesserede!

»Mester og Lærling« hører ikke til Hostrups mest kendte Sangspil. Det opføres kun sjældent — vel fordi det ikke er saa helt let tilgængeligt. Men det er interessant, og det er i hvert Fald lykkedes den Kreds, der her har taget Opgaven op, at gengive en hel Del af det, som Hostrup har villet med det.

Den ene af Hovedpersonerne i det romantiske Stykke er Redaktør Grønholt, der repræsenterer det overfladiske, halvdannede, egoistiske og snobbede, komplet tomme Menneske (Digterne bruger jo desværre altid Redaktører til at fremstille en saadan Type!) I Virkeligheden hører Redaktør Grønholt hjemme i Underverdenen, hos Ellemanden Grim, men han er blevet forbyttet og kommet op paa Jorden, hvor han med sin lave og hensynsløse Karakter begaar sig ganske godt — blandt de øvrige malpropre, men nævnyttige Mennesker. Hans Blad »Folkeviljen« har faaet omtrent 6000 Abonnenter, og han er almindelig frygtet af Publikum (ogsaa den almindelige digteriske Opfattelse!)

Den anden Hovedperson er Aage, den unge, uberørte og ufordærvede Mand, der i Grønholts Sted er kommet til at leve hos Ellefolket, men som i Virkeligheden hører hjemme i Solen paa Guds grønne Jord, og som helt og fuldt, med Naturmenneskets Umiddelbarhed, nyder dette Liv, da han kommer op blandt Menneskene — indtil han opdager al den Ondskab, der gror som Ukrudt oppe paa den Jord, som han troede var saa skøn og saa fin.

Omkring denne Mester og Lærling — Grønholt og Aage — har Hostrup saa skabt et romantisk Sceneri, der ved Forestillingen kommer smukt til sin Ret, ikke mindst ved Hjælp af de nydelige Dekorationer og de mange kønne Sange.

Da Skuespillernes Navne er opført paa Programmet, kan det formodentlig ikke kaldes indiskret at fortælle, at Redaktør Grønholts Rolle udføres af Fortsander Agnus Sørensen og Aages af Lærer Mejlgaard, medens Jens Sønderby spiller en ældre Justitsraad og Frk. Anna Knudsen hans Datter Therese. Iøvrigt medvirker i de større Roller Fru Mejlgaard, Aug. F. Schmidt, Fru Schmidt, og endelig Friskolelærer Ole Jacobsen, der spiller Ellemanden Grim's Rolle.

Vi skal ikke komme ind paa en Karakteristik af de enkelte, der hver for sig havde indlevet sig i deres Roller og fik noget ud af dem. Men dog maa man vel have Lov at gøre en Undtagelse med den 75-aarige Ole Jacobsen, der gjorde sin Ellemand saa levende, at Børnene paa de forreste Rækker gyste. Og endelig kan man ikke undgaa at fortælle, at Frk. Anna Knudsens Sang kastede en særlig Glans over Aftenen. En saa smukt klingende

og klokkeren Stemme og en saadan Evne til at bruge den vilde mange Sangerinder af Faget misunde den unge Pige i Galtrup!

K r. J.

Forestillingen gav desværre underskud, idet myndighederne tog en afgift på flere hundrede kroner foruden et lille hundrede kroner til polititilsyn, som den stedlige sognefoged havde haft vilje og evne til at udøve gratis. Såvidt man kan se ved at læse vedkommende lov, strider dette fuldkomment mod dens ånd.

Når staten og amtet giver store årlige tilskud til elevens ophold på skolen, må det synes urimeligt, at disse myndigheder tømmer elevforeningens kasse, der bruges til samme formål, og gør det som en straf for, at foreningen lader nogle af sine medlemmer bringe ofre af tid, kræfter og penge for at tjene den selvsamme sag: skaffe sådanne trængende elever hjælp til skoleophold, som staten ikke har haft penge nok til at hjælpe.

På grund af dette Underskud var der nogen stemning for at genoptage stykket nu i vinter, da der jo ingen udgifter vilde blive til udstyr. Men siden er to af dem, der hjalp os godt, fru lærer Mejlgaard, Sundby, og maler Jensen, Ø. Jølby uventet døde. Fru Mejlgaard ses siddende midt i billedet og maler Jensen stående skråt bagved i hvid trøje.

Ogsaa et andet dødsfald skal nævnes. Fru Mathilde Povlsen Dal, der var husmoder på Galtrup højskole fra 1865 til 1885 og i den tid var med til i høj grad at præge livet her, døde den niende jan. og blev begravet ved sin mands side på Ansgarskirkegården. Nu er da begge de to, som begyndte gerningen her for 66 år siden, »borte«, og den fortsættes under meget forandrede vilkår, men dog i grunden altid den samme og altid blivende den samme, når den skal svare til sit navn Folkehøjskole.

Den 3. april holdt Morsø friskolekres sit årsmøde her, hvor frimenighedspræst Drewsen Christensen talte om det menneskeliges og skolens vilkår efter krigen, og jeg talte om skolens forhold til de forskellige politiske idealer.

I løbet af april måned fik vi »krone« på tårnet. Og søndag den 5. maj holdt vi åbningsmøde for sommerskolen.

Chr. G. Jensen talte om Laubs og Carl Nielsens betydning for dansk sang og musik, og jeg talte om evnen til at dømme og dens udvikling som noget særligt menneskeligt.

Sommerskolen var større end foregående sommer og ligeså meget præget af nært sammenhold og fællesskab.

Som lærerinde havde vi frk. Elise Larsen, der tidligere har virket ved en dansk højskole i Amerika. En lørdag og søndag var vi på en herlig udflugt til Himmelbjerget, idet vi

overnattede i en tidligere elevs hjem i Lemming. En anden større udflugt gik nord på til Vesterhavet. Efter indbydelse fra en af pigerne overnattede vi i hendes hjem i Manstrup, hvor forholdene i storstuen den nat — rigeligt hø og sengetøj — vist mindede noget om den store fælles

sovesal på Galtrup højskole i dens første tider, som f. eks. sidste år skildredes her i årsskriftet.

Elevmødet holdtes lørdag og søndag den 29. og 30. juni. Lørdag middag kom de første gæster, og da den udvidede foredragssal, pyntet med løv, blomster og mere og med store nordiske flag, kl. 4 var fyldt, talte Schmidt og pastor Bennedsen. Om aftenen veksledes der med musik af et femmands orkester og flerstemmig sang, alt under Jensens ledelse. Ind derimellem viste pigerne en lang række

Rodil

smukke folkedanse under Elise Larsens førerskab og til Jensens musik.

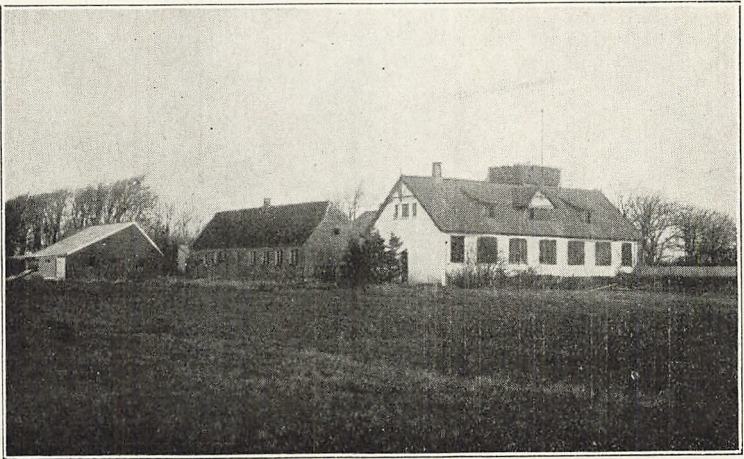
Sent gik man til ro og var ret tidligt på færde søndag morgen. Ved gudstjenesten i Ansgarskirken prædikede pastor Engsnap, Tæbring, i pastor Krøigaards fraværelse, og om eftermiddagen talte — i gymnastiksalen — frk. Eline Begtrup og Agnus Sørensen. Begge foredrags hovedindhold er gengivet andetsteds i »Julehilsen«. Om aftenen var der igen som foregående aften musik, flerstemmig sang, folkedans m. m., indtil man skiltes ved midnatstid, og de fleste gæster tog bort.

Dagen efter blev min kone syg og måtte tilbringe hele resten af skoletiden på sygehuset. Også vore to mindste børn prøvede i sommerens løb et sygehusophold. At al ting i huset dog kunde gå tåleligt, har Inger i køkkenet, hvor hun nu har hersket i nogle år — altid rede til at tage fat også andre steder — sin gode del af æren for.

I juli måned havde vi fornøjelige besøg af to hold rejsende husmænd og husmandskoner ført af Peder Ginne-
rup, Redsted, og forfatteren Jens Thise, Vendsyssel.

Først lørdag den 3. august sluttede skolen, men næ-
sten alle eleverne satte hinanden stævne igen søndag den
18. august, da uddelerforeningen for niende kres havde sin
årliche sammenkomst her på skolen. Ved Solopgang blev
der hejst et meget stort danebrogsflag på tårnet, som
viste sig at være en foræring fra sommerpigerne.

Som billedet her og det nedenfor viser, fik vi i som-
merens og efterårets løb opført en ny skolebygning til brug

Skolen set fra sydvest.

for efterskolen, hvorved der er blevet en lukket gård mod
vest. I den nye bygning er nu sløjdsal for træ- og metal-
sløjd og bogbinding — med helt nye høvlebænke og red-
skaber — og desuden en stor skolestue. Fra tårnet, hvortil
alle veje fører, skal man komme derind ad en overdækket
søjlegang.

Vi tænker nu at gøre et forsøg på allerede fra maj
1930 at holde efterskole om sommeren for piger fra 14
til 17 års alderen — med skolekøkken, undervisning i hus-
holdning, syning, vævning osv., og for alt skolearbejdes
vedkommende fuldt adskilt fra højskolen for de voksne
piger.

Vi håber så blot på, at der skal blive nogen tilslutning,
og besvarer gerne forespørgsler angående understøttelse
m. m.

Søndag den 3. november holdt vi åbningsmøde for vinter-

skolen. Da talte Kristian Skjerning om forholdet mellem de ældre og de unge, og jeg talte om ære.

Skjerning har før været lærer på Grundtvigs højskole i Lyngby, og foruden ham kom en anden ny lærer her til november, Helge A. Pedersen, der er seminarist og har virket som lærer i flere år.

Niels Hansen, som mange kender fra sidste vinter, underviser i sløjd og gymnastik. Som faglærere virker des-

Gården under arbejde.

uden konsulent Gjerløv Hansen for landmænd og Stensgaard for håndværkere sammen med skolens tidligere håndværkerlærer, uddeler Jens Sønderby.

Skolens gamle lærere, Aug. F. Schmidt, pastor Krøigaard og Chr. G. Jensen, arbejder her stadig.

Vi havde til at begynde med fem karle færre end for et år siden, men venter nogle flere senere hen, selv om vi nok ikke vil få al plads optaget efter jul.

Til juletræet den femte januar kl. 7 aften indbydes herved alle, der plejer at være med den aften, — og hvem der ellers vil komme her fra nær og fjern, ikke mindst da alle gamle elever.

Glædelig jul.

Dorthe og Agnus Sørensen.

Lynet bor i luften.

Vi tænker os jo egentlig, at lynet kommer fra skyerne og farer gennem den forsvarsløse luft, og saadan tænkte de gamle ogsaa: Zeus slyngede sin tordenkile og Thor sin hammer . . . man kunde ligefrem finde tordenstene efter slaget. Men den nyere videnskab siger: lynet bor til enhver tid i luften i sine elektroner, men impulsen, der vækker det, udgaar fra sky og jord.

Og hvad saa? Al Skaberens værk taler til os, hvis vi har øren at høre med, og forklarer os vor egen natur, vi, som er værkets afslutning. Hvad fortæller dette os da? Se frem i stuen, den rolige luft, rummer den virkelig selv elementerne til lynet? Ja, saa er det egentlig ikke saa underligt, at »elementerne en gang skal komme i brand«.

Tilmed er havet og alle dets Kilder en kemisk forening af den ildnærende ilt og den brandfarlige brint. — Og i luften bor ogsaa sprængkraften . . . kunde vi fjærne luften uden om vort hus, vilde den fredelige stueluft, frigjort for trykket udefra, storme ud i det frie og paa sin vej forvandle vore solide mure til atomer, som det sker ved eksplosioner, hvor den alm. luft faar undsætning fra f. Eks. dynamittens stærke luftudvikling i et begrænset rum. Der er urkræfter nok i Luften og i alt, hvad der omgiver os, maalet er at give dem den rigtige retning, naar man vækker dem. Ja, det er jo netop videnskabens og teknikkens stadige studium. Men urkræfterne bor ogsaa i det levende. Selv det elendigste lille levende kryb bliver til ved at binde et gran af verdens urkræfter i sit levende væv . . . en draabe kun, selv kun et gran af stof, men et gran, der bruger det lille fond af kræfter saaledes, at livet opholdes, og den lille livsgerning er gjort, naar sol gaar ned. — Jo højere man kommer op i skabningernes række, jo mere dages det for dem, hvad kræfter de saaledes er herrer over. Deraf fremgaar det, vi kalder den bevidste vilje, og ansvaret. Vore nærmeste slægtninge i dyreriget og vi selv lærte det ganske uvilkaarligt under barndommens leg og spilopper.

Thi »lynet«, som boede i luften, blev i vort nervesystem til handlekraft og aabenbarede sig derigennem. Og hvor let blusser dette »lyn« ikke op! Jeg vilde klappe en lænkehund, som laa og døsede i sit hus. I samme nu var hele dyret fyr og flamme, sprang ud, bed mig i haanden, snappede efter min strube. (Og vi havde dog i forvejen hilst venskabeligt paa hinanden; men da var dens herre rigtignok tilstede). Og husk saa, hvor mange muskler, sener, nerver, der her i en brøkdæl af et sekund skulde bringes til at virke sammen.

Jo, vi kender nok lynet, naar man blusser op; og vi forstaar vort slægtskab med luftens lyn.

Ak ja, »lynet«, der bandtes i vor natur, kan lettelig styrte sin herre i fordærv; det fortæller de vemodige folkesange og de gl. eventyr og heltesagn om; men det var ikke bestemmelsen med det vogt paa kontakterne, at de rette ledninger kommer i arbejde. Og det siger sig selv, at alle gode ledninger maa først anlægges i lydighed og troskab, nemlig indtil erfaringen træder til, vor egen og andres erfaring om, hvad vi magter. Vi maa have de andres tillid, før vi kan udrette noget iblandt dem. Ethvert fejltrin hævner sig. »Hvor dyrt maa ikke mit fædreland bøde for mine ungdomsforvildelser«, sagde franskmanden Mirabeau. Han saa den gode vej ud af revolutionens uføre; men han kunde ikke trods sin glimrende begavelse faa de retsindiges øre, fordi han manglede deres tillid. Mens just paa samme tid Washington ovre i Amerika, langt mindre begavet men pligtro til fingerspidserne, ved at eje sit folks tillid fik frihedskrigen ført til en hæderlig afslutning for ven og fjende. Saaledes grundlagde den jævnt begavede Chr. Reventlow paa samme tid bondefriheden herhjemme, med alle retsindiges billigelse. Og hvad har i vore dage ikke Frithjof Nansen kunnet udrette til tusinders vel, fordi han havde de styrendes tillid; men den var heller ikke købt for intet.

»Du gode og tro tjener, du har været tro i det lidet, jeg kan sætte dig over mere«, det er mottoet for kræfternes sejrsgang. Kræfterne skal nok slaa til. Er blot ledningen i orden, er lynet Eders tjener. Lykke til I unge. Med venlig Hilsen og tak for sidst.

Eline Begtrup.

Rudolf Bruhn.

Nogle Smaatræk.

Ud over Landet er Rudolf Bruhn efterhaanden bleven almindelig kendt og skattet som Forfatteren til den muntre Ungdomsfortælling „De seks“. Der er dog ogsaa en enkelt Gang rejst Diskussion om den Bog.

Da ogsaa mange af „Julehilsen“s Læsere kender R. B. gennem „De seks“, kunde det maaske have sin Interesse at faa Bekendtskabet uddybet lidt gennem nogle enkelte Smaatræk.

Det var vist i 1916, jeg lejlighedsvis var i Rigsdagen for at høre paa en Forhandling. Der var mange Tilhørere den Dag, og vi var stærkt optaget af, hvad der blev talt. Pludselig var der en ung Mand bag mig, som gav sig til at raabe fy nogle Gange meget energisk, og flere stemmede i med. Straks var der andre, som raabte hør, hør! Dette gentog sig nogle Gange, og det hele begyndte saa smaat at antage Karakter af et bevæget Vælgermøde. Saa ringede Rigsdagens Formand med sin Klokke og paabød absolut Tavshed, hvis ikke, vilde Tilhørerne blive udvist.

De Ord, der havde fremkaldt denne Uro, var Edv. Brandes' saakaldte Ministerløgn, der siden blev stærkt diskuteret i Landets Blade.

Om Ret eller ikke Ret i denne Sag kan enhver have sin Mening, det har ingen Interesse her. Det var da heller ikke det, der optog mig mest, da jeg gik hjem, men derimod Billedet af den unge Mand, der havde vakt det hele Postyr.

Jeg havde faaet det bestemte Indtryk, at han var Københavnervner. At saadan en flot Fyr kunde harmes paa en saa tiltalende Maade, det havde jeg dengang aldrig mødt før. For det var ikke nogen almindelig Afbryder, nej, det var en Mand, der følte noget af det krænkede, der efter hans Opfattelse var helligt, og derfor maatte der protesteres. Han raabte ikke for at komme en enkelt Politiker eller et bestemt Parti til Livs, men for at værne om det,

der for ham var Sandhed og Ret. Det klang i hans Stemme og afspejlede sig paa den smukkeste Maade i hans Ansigt. Og det var da ogsaa det, der gjorde det lille Optrin til en Oplevelse — i det mindste for mig. Jeg havde — sagt paa gammelt Højskolemaal — hørt Skræp klinge, og det hører man ikke hver Gang, man kommer i Rigsdagen.

Aaret efter var jeg Patient paa Skodsborg Sanatorium, og da overraskedes jeg paa en behagelig Maade ved at se den unge Københavner fra Rigsdagen som min Side- mand ved Spisebordet. Jeg fik nu at vide, at han hed Rudolf Bruhn og var Kommunalærer i København, hvor ogsaa hans Hjem var.

Kort i Forvejen var hans Bog „De seks“ udkommet; han modtog daglig Anmeldelser fra Bladene, og det var os en meget kær Beskæftigelse at diskutere dels dem og dels Bogen. Boganmeldere kan jo ofte være nogle ubehagelige Fyre; for selv om de synes godt om en Bog, saa skal de jo dog paapege nogle Fejl for at vise, at de er klogere end Forfatteren.

„Nej, det havde jeg rigtignok ikke tænkt mig“, sagde R. B., „den Gang, jeg skrev „De seks“, tænkte jeg, at der blev ikke Mage til Bog i Verden!“

Naa, Anmeldelserne var dog gennemgaaende rosende og bragte ham megen Glæde.

Han modtog meget ofte Besøg der paa Sanatoriet; særlig lagde jeg Mærke til de mange store Dreng, der kom til ham. Der sad nogle prægtige Ansigter paa de fleste af dem. Det var hans Elever dels fra Skolen, dels fra Sommerlejr. Dem ønskede han at holde fast i den vanskelige Overgangsalder. Og det var ham ikke vanskeligt; thi han havde en sjælden Evne til at vinde Mennesker i det hele taget. Smuk og elskværdig var han og altid fuld af Liv og Humør. Det faldt ham saa let at underholde Folk, ikke alene gennem Samtale, men ogsaa ved sin Sang og Musik. Jeg glemmer aldrig en saadan Aften, han sad ved Klaveret og spillede og sang: „Det koster ej for megen Strid...“ Patienterne sad og stod rundt om ham og sang med af fuldt Bryst. Om flere af dem vidste jeg, at de savnede Forudsætning for at kunne gribes af Salmens Aand og Ord, men Rudolf Bruhn havde revet dem med sig. Den Aften blev denne Salme først ret levende for mig og har altid siden været blandt dem, der var mig kærest.

Blandt Sanatoriets Patienter vakte han megen Munterhed ved sine pudsige Tegninger fra Badeværelserne. Saa var det en Mand indsvøbt i et Lagen fra Hage til

Hæle med vanddryppende Haar og strittende Tæer. Ja, det var særlig de vildt demonstrerende Tæer, der gjorde Lykke. Eller det var et ikke alt for overbegavet Hovede, der stak op af en Lyskasse, han havde taget paa Kornet. Slig uskyldig Morskab var han en Ven af. Hvor kunde han dog le hjerteligt, naar man en enkelt Gang kom for Skade at sige en Vittighed. Men han skelnede meget skarpt mellem det vittige og det platte og tvetydige, som mange af vore Ugeblade byder deres Læsere paa „Den muntre Side“. —

Jeg lærte flere af hans Venner at kende. Blandt dem var det særlig „de seks“, der interesserede mig, og blandt dem igen særlig Mogens.

En Dag, jeg kom op til R. B., saa han usædvanlig alvorlig ud. Han fortalte mig da, at Else just var død. De, der har læst „De seks“, husker vist, at hun er Bogens kvindelige Hovedfigur, Forstander Vangs Datter.

Rudolf Bruhn selv døde Aaret efter under den store Spanskepidemi, kun 27 Aar gammel. Hans kære Forstander Vang — Stig Bredstrup — holdt Ligtalen over ham. I det store Følge lagde jeg særlig Mærke til de mange store Dreng, og jeg maatte tænke paa, at Rudolf Bruhns bedste Eftermæle havde han skrevet sig selv i deres alvorlige rene Ansigter.

Fred. E. Krog.

„Som kun Børn og Bønder beder“.

I Sangen »Jeg er født paa Jyllands Sletter« synger Jeppe Aakjær i Sangens sidste Halvdel om et gammelt Smaamandshjem paa Landet — Aakjærs eget Barndomshjem

Mange Gange har vi sunget, og alle kender vi Sangens Ord og Indhold. Det er en Aftenkvæld mod Slutning af Dagens Arbejde og mod Samling til Dagens sidste Maaltid. Lige fra Morgenstunden og hele Dagen igennem har alle i det lille Hjem været travlt optaget af Dagens Arbejde. Tiden tages i Agt derude. Nu sender allerede Maanen sit Lys ind i Stuen, hvor Bedstefader stavrer om, mens de andre lægger den sidste Haand paa Arbejdet med

Kreaturenes Aftenmalkning og Natterøgt. Moder glider ind gennem Døren fra Stald til Stuehus bringende med sig den nymalkede Mælk til Aftensmaaltidet. Snart kommer ogsaa Fader derude fra. I Fællesskab nyder Mand og Hustru, Bedstefader og Børn »Nætteren« i Stilhed, indtil Faders Stemme lyder: Skal vi takke Gud for Mælken? Om denne Tak synger Aakjær: Bad vi da i Lys fra Maanen, som kun Børn og Bønder beder.

Som kun Børn og Bønder beder. — Her fremsættes den Tanke, at Børn og Bønder beder paa en særlig Maade og i Lighed med hverandre. Der skrives ikke hvordan eller hvorfor. Det staar saa én frit for at tænke sit om, hvad han mener dermed, eller om der er noget derom.

Børn er jo barnlige og enfoldige. Og er de, som Børn er flest, da fremkommer deres Bøn barnlig, enfoldig og tillidsfuld til den, som Barnet fuldtud forlader sig paa kan hjælpe, der, hvor det ingen Vej selv finder frem.

Naar Aakjær sammenligner Bondens og Barnets Bøn, da kunde det tænkes, at han i Bondens Bøn mente at finde noget af den samme Inderlighed, ligefremme Enfoldighed og tillidsfulde Tro, som præger Barnets Bøn og hele Væsen.

Og han har vel Ret deri, dersom der tænkes paa en Bonde af den gode, gamle Skole som ham, der er skildret i Sangen.

Denne gamle Bonde lever i sin egen lille Verden inden for sine egne Markskel og sit eget Toftegaardsdige. Der rinder hans Dage i Sommer og Tø med alt det, han har at gøre. Der har han sit Udgangspunkt og næsten hele Virkeomraade, sin jordiske Lykke, Kald og den Kvinde, han holder af.

Ja, denne gamle Bonde er ikke rystet stærkt af den udenfor liggende Verden og dens Bekymringer og Brydninger. Hans barnlige Tankesæt er bevaret. Kommer han udenfor Hjemmet, kan det være, at han tilsyneladende er underlegen over for andre mere verdensvante Mennesker; men har vi mødt ham og set til Bunds i ham, har vi af hans besindige, roligt afklarede, harmoniske Sindsvæsen ikke sjældent faaet et Indtryk af en egen Højhed og Størhed, vi ikke glemmer.

Født Barn som alle andre Børn, men vokset op under egne Forhold blev han det, han blev. Stille og tilbageholdende i Væsen. Maaske som et stort Barn, ikke rigtig blevet »selv« endnu. Maaske blevet »selv«, men da ofte paa en egen stille, stærk Maade. Under sit Arbejde med den

Natur, som han som faa er i intimt Samarbejde med, har han mange Gange erfaret, at hvad han end personligt lagde ind i Arbejdet, saa var dog andre Kræfter stærkere end hans medbestemmende om, hvad der skulde komme ud deraf. Især hvis han arbejdede under daarlige Naturforhold, var hans Arbejdsudbytte uvist og usikkert. Derfor faldt det ham naturligt barnligt og enfoldigt at bede om Velsignelse i Arbejdet og inderligt at takke for det daglige Brød, han modtog. — Engang imellem blev han »skæbnetroende«, mente at han slet intet selv kunde gøre, men at alt forud var bestemt af stærke altledende Kræfter.

Men saa Nutidsbonden. Han er jo ikke længere verdensfremmed eller uberørt af Forhold og Brydninger uden for sit Hjem eller Sogn. Han er ogsaa meget klogere paa de Forhold, der i Samarbejdet med Naturen betinger et stort og solidt Arbejdsudbytte. Saa er han vel ogsaa mere »selv« end den gamle Bonde, stoler mere paa egne Kræfter og egen Indsats. Saa har han vel ogsaa mistet det enfoldige, barnlige Præg og Evnen til at bede, som kun Barnet og Bonden kunde det?

Den moderne Bonde er anderledes end den gamle Bonde; men han er stadigvæk stillet som Barnet; han kan ikke selv. Det er jo en Misforstaaelse, hvis Nutidsbonden eller andre tror, at han ved egen Kraft, egen Indsats, kan lede Produktionen, saa den giver det Udbytte, han har behov, og som han venter at faa. Dertil er den Natur, Bonden samarbejder med, for ustadig og uberegnelig.

Det er en Lykke for Bonden, at han i sin Virksomhed er i saa stærkt og inderligt Samarbejde med Naturen, stærkere vel end nogen anden Erhvervsudøver er det.

Man kan sammenligne Bonden, Jægeren og Fiskeren i deres Forhold til Naturen i deres Arbejde. Overfladisk set kan Forholdet synes ens; men nærmere betænkt er det saadan, at Fiskeren og Jægeren hovedsagelig i Almindelighed kun røver det fra Naturen, den giver i færdig Tilstand. De høster; men Bonden baade saar og høster og plejer Afgrøden under Væksten. Han samarbejder med Naturen; han medvirker i det at omdanne og nyskabe, mens mange andre uden Samarbejde røver Naturens færdige Produkt. Og den Natur, Bonden samarbejder med, er nu som forhen uberegnelig og ubetvingelig. Klimaet, der er af saa dominerende Indflydelse for ham, hører til det mest usikre i Naturen, og Lovene i den levende Natur — Planteriget og Dyreriget — er langt mindre kendte og langt vanskeligere forud at beregne end Lovene for den døde Natur. Bonden har stadig Brug for Held og Velsignelse i Arbejdet. Der-

for kan han maaske ogsaa paa en særlig Maade bede netop derom og takke for det Udbytte, der kommer ud af hans Samarbejde med Naturen — det daglige Brød.

Denne ovenfra givne eller naturgivne Usikkerhed fører Bonden paa en naturlig Maade ind under og i Forbindelse med stærkere Kræfter, der har en egen opdragende Indflydelse paa ham.

Lad en Bonde sætte alt, hvad han formaar, ind i sit Arbejde, gøre alt, hvad han kan, for at sikre en god Høst, der er det grundgivende for et godt Arbejdsudbytte. Gaar Naturen imod ham — svigter f. Eks. Klimaet — da gaar det slet ikke som ventet. Der er ikke noget at harmes over derfor; men Sindet bøjes i ydmyg Erkendelse af, at stærkere Kræfter end hans griber ind, og at der maa Held og Velsignelse til, for at Arbejdet skal lykkes. Begivenheden virker ind paa ham paa en god Maade. Den opdrager ham. Naturens opdragende Indflydelse paa Mennesket gennem Arbejdet modtager Bonden stærkere end de fleste.

Der er noget langt sikrere over den Industris Produktion, der arbejder med den døde Natur som Grundlag. Lovene for den livløse Natur er bedre kendte end for den levende Natur. Det usikre Klima spiller en forholdsvis ringe Rolle for denne Produktion. Industriarbejderen kan langt lettere forud beregne Virkningen og Udfaldet af sin Arbejdsindsats og sin Fremtid. Han kan være usikker paa at beholde Helbred; det kan Bonden ogsaa. Afsætningen af Industriprodukterne kan være usikker; men det samme gælder Afsætningen af Bondens Arbejdsprodukter. I selve Produktionen — Fremstillingen af Produkterne — er der langt den største Usikkerhed i Bondens Produktion. Den Usikkerhedsfølelse, der under Form af Trusel om Arbejdsløshed kan hænge over Industriarbejderen, kunde vel paa en Maade sammenlignes med den Usikkerhedsfølelse, Bonden maa føle ved Naturens Svigten i sin Produktion; men de to Forhold virker forskelligt ind paa Menneskene i de to Tilfælde. Medens en svigtende Natur naturligt bøjer Sindet i Ydmyghed, er der Eksempler nok paa, at Trusel om og Indvirkning af Arbejdsløshed i Menneskers Sind afføder Harme mod Medmennesker og Samfund. Arbejdsløshed er et Udslag af Menneskeværk, men Naturens absolutte Udslag formaar Mennesker ikke at indvirke paa eller imod. Her har Sindet blot at bøje sig i Ydmyghed og Erkendelse af egen Magtesløshed. Desto nærmere ligger Bønnen om Lykke og Velsignelse i Arbejdet. Desto inderligere burde Takken for Arbejdets Frugt være.

Usikkerhed kan være en god Ting. Den giver Livet

Spænding, og den holder vaagen. Den opdrager. Derfor er der hos Mennesker en vis Trang til at gaa ud i det ukendte. Der kan tænkes paa en Hans Egede, en Ansgar, en Præst, en Lærer eller Embedsmand, som flytter til andet Embede, ikke altid fordi, at Aanden driver mod bedre økonomisk Udkomme, men stundom ogsaa fordi, at vedkommende rent menneskeligt føler, at han gaar i Staa i sin personlige Udvikling, dersom han ikke faar ny Luft under Vingerne og faar med Ting og Forhold at gøre, som han ikke kan udenad og paa Forhaand kender Resultatet af. Han trænger til at leve sit Liv under Spænding og under Usikkerhedens opdragende Indflydelse.

De fleste Mennesker stræber dog efter større Sikkerhed. De mange Former for Forsikringer af forskellig Art er et Udslag af denne Stræben. Sygeforsikring, Arbejdsløshedsforsikring, Brandforsikring o. s. v. er Udtryk for det enkelte Menneskes Sikring af det, der betinger Livets materielle Opretholdelse. Opsparing af Arbejdsudbytte ligeledes. Fagorganisation, Klasseorganisation, Toldforanstaltninger o. lign. er Udtryk for Menneskegrupperes Søgen efter det samme.

Men Sikringen af det materielle Udkomme kan blive saa fremtrædende, at den bliver en Spændtrøje for den menneskelige, personlige Udvikling. Og den kan komme til at forhindre, at Usikkerhedens opdragende Indflydelse naar Mennesker. Er Sikringen gennemført, tjener den let som Sovepude. Da tabes der noget værdifuldt. Personligt skal vi ikke ønske os at blive friet for at gaa gennem Usikkerhedens Skole en kortere eller længere Tid. Den opdrager menneskeligt og kan give Forstaaelse af og Følelse for kæmpende Medmenneskers Kaar.

Bonden har den Lykke ikke at behøve at flytte til nye Egne for at opleve denne Usikkerhedsfølelse. I sin Produktion oplever han den i Kampen og Samarbejdet med en usikker og en stridig Natur. Og i Kampen for Hjemmets Besiddelse og for at komme til at eje det, oplever han som Regel gennem mange Aar Usikkerhedens spændende, men samtidig opdragende Indflydelse.

Skulde det være noget af Grunden til, at han kan bede paa en særlig Maade? Da har han Grund til ydmygt at glæde sig over det Arbejde og Kald, han har som Bonde. Et Arbejde og et Kald, der sjældent giver stor timelig Løn; men hvor han har sit paa det jævne og under Forhold, der giver gode Muligheder for personlig, menneskelig Vækst og Udvikling, alt som Livet leves.

Glædelig Jul og godt Nytaar. **Niels A. Olesen.**

Min Hjemstavn.

(To Digte).

I

Du Hjemstavn med Bakke, med Skov og med Eng,
du kornrige, bølgende Vang
med Marker omkranset af levende Hegn,
du lyse, du solrige Barndomsegn,
jeg synges vel kan dig en Sang.

Saa herlig jeg skuer din Skønhed, din Glans
i Vaarsolens svulmende Skær;
da bryder, da gærer, da glimter dit Guld,
mens Dampen den stiger af duftende Muld,
og Knopperne brister paa Trær.

Og Solskyer farer saa hastigt af Sted,
mens Solen forgylder i Flæng.
Og Foraarsblæst rusker i Øgenes Man
og kruser paa Kæret det mørkladne Vand;
dog herligt det grønnes i Eng.

Og snart staar du klædt i din skønneste Dragt;
som en Læbe, skælvende, fin
er hvert Blad, o Bøgeskov, i dit Hvælv.
Ja, drag mig og favn mig! -- du hvisker det selv.
Din Længsel og Fryd den er min.

Og, blomstrende Enge, I for mig staar,
som rummed' I i jert Skød
en Verden saa rig og skøn, et Pant,
saa stort og herligt, at den, som det fandt
og saa, kunde aldrig dø.

Saa er det Høst; det gulnes paa Vang,
og Markens Skat køres ind.
Men end er du skøn, du Midsommerkvæld --
Velsignelsens Bæger. -- Du vækker et Væld
af Tanker i Menneskers Sind.

Og falmer du, Skov; bliver Marken gold;
end er du skøn og rig.

Mig fryder det tusindfarvede Løv,
der hvirvles om mellem Stiens Støv; --
hvert synes en Verden mig lig.

Og glad jeg lytter til Stormens Sus
i den gamle, svajende Pil.
Mig ængster ikke dens Sejerssang.
Naturen lever og gaar sin Gang;
jeg elsker dens Graad som dens Smil.

Jeg ser dig og, Hjemstavn, i Vinterens Favn;
 da er du mig fast lige kær,
 og aldrig jeg saa nogen skønnere Pragt,
 end naar om din Bakke er Snetæppe lagt
 og Rimfrost paa Buske og Træer.

Da straal'er din Stjerne med Juleglans;
 jeg ser den, hvor end jeg gaar.
 O Hjemstavn, hvad Modgang jeg har paa min Vej,
 hvad Trængsel mig møder, jeg kan ved dig
 gennem Mulmet skimte en Vaar!

(1925).

II

»Min Hjemstavn«; — hvad er vel det for et Ord? --
 Et Navn kun som tusinde andre.
 Javel! dog langt mer; det er noget, som staar,
 mens Slægt over Slægter vandre.
 Det rummer et Brus fra en Skabelsesstund;
 det gemmer et Sus fra et Drømmemblund;
 det hvisker om solgylde Lykke.

Sig, hvad er da det, som kan evig bestaa,
 mens Slægt efter Slægt forsvinder.
 Og hvad er det Brus fra en Skabelsesstund,
 som Tankerne griber og binder.
 Og hvad er en Drøm vel i Søvnens Arm? —
 Som Duggen der glintet' ved Rosens Barn,
 for Dagslyset alt maatte vige.

Ja, er det da Dag — er det nu blevet lyst.
 Kan trygt du paa Grønsværet hvile.
 Er Bjergene sprængte, som standsed' din Flugt.
 Har du Udsyn: de tusinde Mile.
 Kan du indaande Luften — kraftig og stærk.
 Beruser dig Duften fra Skaberens Værk:
 Livsmylderet paa Mark og i Enge?

Javel, det blev Dag, men en Morgen saa kold;
 næppe Solglimt i Dæmringsstunden.
 Og snart stod fra Havet en Taage mod Land;
 der faldt Draaber fra Træer i Lunden.
 Ja, alting forsvandt i den slørede Dag,
 og alt sig forbandt i et koglende Jag;
 det syded' i Poplernes Grene.

Ak, hvor er du henne, min Barndomsegn?
 Før smilte du blidt mig i Møde.
 Her ret for min Fod saa venlig du laa
 med Sol over Bakkedrag bløde.

Jeg skimted' hver Sti, og jeg kendte hver Plet;
fo'r Skygger forbi — o, det var dog saa let
der et blomstertækt Skjul at finde.

Men hvor er nu Stien, som førte derned?
Jeg stod dog med Haanden paa Stenten. —
Det hele svandt bort som en skøn Melodi,
som med Bytte i Skovbrynet Glenten. — —

»Min Hjemstavn, hvor er du? saa hør dog mit Raab;
o, løft du og bær' du dog stedse mit Haab,
at ej det i Taagen forsvinder!«

»Min Hjemstavn«; hvad var dog nu det for et Ord;
hvad var det for Streng, det rørte? — —
»Er du ikke Mand og staar selv ved Ror,
har glemt, hvad der hid dig førte?
Sig, kasted' du ikke, i staalsat Harm,
med funklende Blikke i Brændingens Larm
dine Højsædestøtter fra Stavnen?«

Javel — aa, jeg ser det; ja, nu jeg forstaar. — —
Men hør dog, hvor Brændingen brøler;
der kastes de rundt. — O, i slig en Stund
hvad tror du mon, Landnammen føler? —
Han stirrer og stirrer mod Brændingens Skum;
sig Blikket forvirrer; han kender sig stum.
Her hjælper ej Ror eller Anker.

Min Hjemstavn, ja, nu er du skjult for mit Blik.
Jeg ser kun et Skumsprøjt, — og det som jeg fik
til at løfte mig op over Støvet,
til at bære mig oppe, at vise min Stand,
jeg kasted' det fra mig; jeg følte: til Mand
bli'r kun den, som har Kræfterne prøvet.

Saa hvirvl da kun Støtter, i Brændingens Larm;
driv kun hid, driv kun did; gør mig rig, gør mig arm —.
Jeg ved, jeg har handlet i Blinde.
Dog, jeg gjorde det kun; thi saa maatte det ske;
for mig var der ingen Udvej at se.
Min Hjemstavn jeg selv maatte finde.

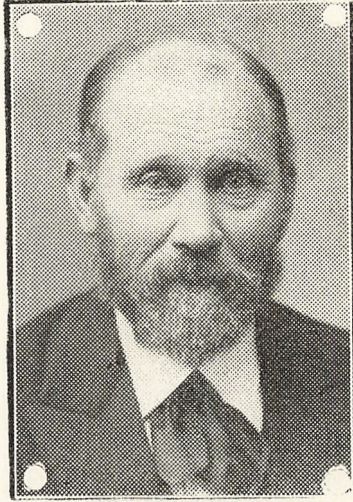
Og jeg finder den atter, den gamle Plet,
hvor som Barn jeg har leget, jublet og grædt
mellem Blomster, ved Kær og paa Vænge. — —
Jeg tror det. — — Maaske paa et andet Sted.
Maaske lidt forandret; dog samme Fred,
samme Sol over Marker og Enge.

(1929).

Kristian Skjærning.

En Morsingbo.

Friskolelærer Niels Andersen
1845—1929.

Den i Friskolekredse kendte Lærer Niels Andersen, Vindehelsinge, fødtes 8. November 1845 paa Vils Mark paa Mors, hvor hans Forældre — Anders Nielsen og Sidsel Christensdatter — ejede en Gaard. Her levede han sine syv første Barneaar, hvorefter Forældrene flyttede til Frøslevvang; sin Skolegang fik Andersen i Frøslev Skole hos Lærer Thomsen, og i »Mine Erindringer« i »Bavnen« (1927—28) skriver han om Thomsen: »Han var bevægelig nok til i Tredserne at lade sig gribe af den grundtvigske Aandsretning, skønt han dengang var højt oppe i Aarene. — Han var den første, der fortalte mig om Kr. Kold og hans Medhjælper, Povlsen Dal, som nu skulde begynde sin Højskolegerning i Galtrup. Thomsen var taget med og blev grebet af et Vennemøde i København, som han fortalte mig om, og ligeledes af Grundtvigs Verdenshistorie. Noget af det sidste, jeg mindes om Thomsen, var en Aften, jeg fulgte ham hjem fra mine Forældre. Jeg skulde den Gang være Lærer paa Galtrup Højskole. »Lad mig nu se, Niels Andersen«, sagde Thomsen, »at det ikke gaar dig som en Mand ovre i Thy, der kom slæbende med et Kotøjr igennem Byen, og da saa Folk spurgte vedkommende, hvad det var han kom slæbende med, svarede han: »Det er en Ko!«

Meningen var: du maa have Eleverne med, ikke flyve for højt«.

Da Barneskolen var overstaaet arbejdede Andersen en Del Aar ved Landbruget og var iblandt det første Hold Elever, der søgte Galtrup Højskole; han fortæller — ogsaa efter »Bavnen«:

— — — Min Fader havde fæstet mig til Pastor Synestvidt i Frøslev den 1. November som Andenkarl, knap 20 Aar gammel. Niels Kældgaard fra Torup, Forkarlen, var 60 Aar. Jeg var to Omgange i Præstegaarden, fra November 1864 til 1865 og fra Foraaret 1866 til 1867. Den mellemliggende Vinter paa Højskole. Det førstnævnte Aar var jeg med til almindelig Ungdoms-Sjov og saadanne Tossastreger, som var Skik mellem unge Mennesker der; var endogsaa med til flere Gange at drikke en Flaske Brændevin og en Flaske Mjød, som vi købte hos Høkeren, Peder Væver; skønt jeg skar Ansigt af det første, som efter Pøber og Tobak, saa maatte jeg følge Skik og Brug, og det er ikke godt at vide, hvorledes det var gaaet, hvis jeg ikke var kommen paa Højskole og derved ind under en god Aands Vejledning. Noget af det, som dengang gjorde Indtryk paa mig, var Ansgars Mindefest 1865.

Galtrup Højskole blev opført 1865, og da jeg fra Frøslev var gaaet over hos en Urmager, der boede tæt ved Skolen, tænkte jeg: »Hvem der dog maatte komme der!«

En Søndag nævnte Sommer gik Peter Dissing, Peder Fruergaard (vist ogsaa Kresten Østergaard og undertegnede fra Frøslev over Kæret for at blive indmeldt som Elever.

Det faldt os ikke ind skriftlig at blive indmeldt; men vi mødte personlig, for det skulde være sikkert. Det var jo en stor Beslutning, vi havde taget. Povlsen Dal var ikke hjemme, og vi spurgte en Karl, som viste os om i de halv-færdige Lokaler, om han mente, vi ogsaa kunde lære noget. Karlen svarede: »Povlsen er den dygtigste Lærer, der er!« Det svimlede lidt for mig ved denne Udtalelse; men jeg tvivlede ikke. Flere Aar derefter hørte jeg en lignende Udtalelse om Povlsen fra Revninge ved Kerteminde.

Vi var nævnte Vinter en 40 Elever fra Mors, Thy, Hanherred og Vendsyssel, og de fleste af os blev sat saadan i Bevægelse i den rigtige Retning, saa vi ikke senere gik i Staa.

Povlsen Dal, denne rolige, kloge, ædle, forholdsvis kundskabsrige og i højeste Grad uegennyttige Mand, maatte foruden sin Skolegerning og Foredrag her og der hjælpe

Folk med Landmaaling, Nivellering og allehaande Skrivelser.

Ved hans Side stod hans trofaste Hustru, Fru Mathilde, en ideelt anlagt Natur, som med Liv og Varme gik op i Højskolens Idé.

Nu saa mange Aar efter synes jeg, at det næsten var overmenneskeligt, hvad de kunde yde af Gæstfrihed (maaske nok en Tradition fra Kold). Det var jo Skik, at alle de, som kom for at høre Foredrag, besøgte Skolen, Elevernes Forældre og andre, skulde bespises, og der kunde stundom være 20—30 fremmede, saa det i Sandhed maatte sætte en Husmoders Taalmodighed paa Prøve.

Niels Andersen uddannede sig videre til sin Livsgerning. Et Ophold i Sønderjylland havde stor Betydning for hans Udvikling; han var Elev hos Kold i 1868 og paa Askov Højskole 1871—72 og havde et Par Studieophold i København 1877 og 1878—79. Den mellemliggende Tid virkede Andersen som Lærer forskellige Steder — særlig ved Friskolen; men Vinteren 1874—75 var han Povlsen Dal's Medhjælper paa Galtrup Højskole, desværre fortæller han ikke meget om denne Vinter i »Mine Erindringer«.

I 1879 blev Niels Andersen Friskolelærer i Vindehelling paa Sjælland, hvor han virkede til 1910; nu ved hans Død — den 26. November d. A. — skriver »Sorø Amtstidende« bl. a.: »Fra Skoletiden vil gamle Elever stedse minde Niels Andersens Evne til at fortælle. Han gjorde det saaledes, at han fik alle med, hvad enten det var Bibelhistorie, Danmarkshistorie eller Eventyr. Levende og fængslende, saa vi mærkede, at han selv levede med. Han fulgte sine Elever med Interesse, ogsaa efter, at han havde opgivet Skolegerningen, og hvor han traf dem, vilde han altid vide Besked med deres Arbejde og Oplevelser.

Han var en god dansk Mand, hvem især den sønderjydske Sag laa varmt paa Sinde. Endnu saa sent som i Sommer foretog han en Rejse ned til den nye Grænse, for at stifte Bekendtskab med Beboernes Levevis og Tankegang.

Det grundtvigske Livssyn havde præget ham dybt. Med Ydmyghed røgtede han omtrent til det sidste sit Hverv som Kirkesanger i Valgmenighedskirken i Gørlev. Ved den Fest, Skolekredsen holdt for ham paa hans 80-aarige Fødselsdag, udtalte han bl. a.: »Det er dejligt at være Lærer, men Taalmodighed og Kærlighed skal der til; og saa gælder det om at finde ind til de rette Kilder: i Bøn til Gud om Velsignelse i Arbejdet.« Saadan var han selv,

og af dette var hans Gerning præget — den Gerning, der har været af Betydning ogsaa udenfor den Kreds, for hvilken den var bestemt.«

Mange viste Niels Andersen den sidste Ære, da han den 2. December blev jordet paa Kirkehelsinge Kirkegaard. Valgmenighedspræst Uffe Hansen forrettede Jordpaakastelsen og afdødes Søn, Overretssagfører Jens Dybdal takkede ved Graven.

Ære være denne Morsingbos Minde!

Galtrup Højskole i December 1929.

Helge A. Pedersen.

En Hyrdevise.

Før Sten Blichers Tid var det almindeligt, at Digterne skildrede Hyrdelivet som en ideel Tilværelse, hvor alt var lutter Herlighed og Solskin. Hyrderne deklamerede lange Digte til de omsværmede Hyrdinders Pris, medens Fårene ikke gjorde Hyrderne nogen Ulejlighed; de tjente kun til Dekoration i Landskabet. Og i Blichers egen Tid var bl. a. Oehlschläger, Winther og Ploug påvirkede af den i det 17. Århundrede til Danmark indførte Hyrdepoesi, som skildrede Bønderne som Chokoladebønder, der ikke havde Anelse om, hvorledes en Møggreb skulde håndteres. Romantiken forberedte den egentlige Bondedigtning; den skabte ingen sådan. Den ænsede ikke de nye og rige Kilder for Virkelighedsdigtning, som Blicher samtidig åbnede i en fjern landlig Udkant, og til Gengæld nærrede Blicher oprigtig Uvilje mod det heibergsks Københavneri. Ingen af Parterne havde Følelsen af, at de i Grunden arbejdede Hånd i Hånd på Forberedelsen af en ny Literatur. I samme Tidsrum som f. Eks. et Glansbilledskuespil som »En Søndag paa Amager« blev populær, skrev Blicher **v o r f ø r s t e v i r k e l i g e H y r d e v i s e** om Mads Doss og Mett Kjølvro, der — som så mange andre — tjente deres Brød som Fårehyrder på den jyske Hede. I få og simple Ord fortæller Steen Blicher om disse to Menneskers ensomme Færd ved hver sin Hjord. Alt imens Mads Doss vogter Fårene, får han Tid til at slå Lyng til Bagning eller binde en Vidjelime til sin Mor. Engang imellem synger han med høj Røst en af de mange temmelig ensartede tradi-

tionelle Hyrderemser, der i den af Blicher meddelte Form lyder: »La la luh — la la lih — kom! saa skal A bih!« (Et Sidestykke til det af Mads Doss brugte Rim findes i Evald Tang Kristensens Bog: »Dyrefabler og Kjæderemser« 1896, S. 200, 246).

Om Hyrdepigen Mett Kjølvro, der var i den Alder, da Pigerne gik med Stonthoser, fortælles, at hun svedte og fryste — alt efter Vejrliget; hun var ked af denne Fåredriven og klynkede, fordi Dagen blev hende for lang. Mette og Mads har imidlertid i Sommerens Løb stiftet Bekendtskab med hinanden; de mødes hist og her, spiser Mellemmad i hinandens Selskab og taler da så knøvt sammen. Og det går for dem, som det plejer for et Par unge Mennesker af begge Køn, der godt kan tale sammen, de fik »hveranner saa kjæhr«. Når blot den ene af dem giver et Råb, mødes de, og når de skilles, synger de det gamle Hyrderim: »La la luh . . . .«, så det gjalder over Hedens Moser og Kær. Således gik den Sommer, og flere påfølgende gik ligedan; Mads og Mette holdt trofast sammen — selv efter at de var blevet for gamle til at være Hyrder. De blev gift med hinanden og behøvede nu ikke at synge Rimet, som de forhen havde kvædet det »i di baareste Lønng.«

Ja, dette er det jævne hverdagslige Indhold af vor første virkelighedstro Hyrdevise, der kun i nogle af Jeppe Aakjærs Digte har et værdigt Sidestykke. De beskudne jyske Ord er i den Sammenstilling, Blicher har givet dem, blevet til et herligt Stykke Poesi, der, sunget på den gamle Almuemelodi, med Rette hører til vor Sangskats Klenodier.

Ifølge Blicher var det den kåde Peer Spillemand, der første Gang sang Visen om Mads Doss for sine medrejsende i Dagvognen, da den på Vejen fra Hobro til Randers ruller ind over Lyngheden. Visen er indlagt i Blichers spøgefulde Novelle »Kjærlighed paa Dagvognen« fra 1842.

Om Mads Doss veed vi nu ellers en hel Del takket være Jeppe Aakjærs grundlæggende Værk: »St. St. Blichers Livs-Tragedie« (Bind II 1904 S. 174). Mads Doss må have været en af Blichers Sognebørn i Thorning, hvor Blicher jo var Præst 1819—1825. Mads Doss, der oprindelig hed Mads Christensen, var født i Høgild i Sønder Resen Sogn 1779. Hans Kone hed Ane Else Christensdatter og var fra Ørre. Hun skal have været et grovt Fruentimmer, der gerne vilde have en stor Skrå. En lang Tid boede Mads Doss i Karup Sogn. Der var ikke propert i hans Hjem; thi da hans to Døtre skulde vaccineres, havde de Fnat.

Fra Karup flyttede Mads til Thorning Vesterhede, hvor der på hans Mark var en Høj, kaldet Doss-Høj; Gården kaldtes undertiden Dossgård — og her fik Mads sit Tilnavn. Han var noget af en Særling, som man havde lidt til Bedste. Han var ikke køn; bl. a. var han så skeløjet, så det var blevet en Talemåde i Egnen, at et sygt Kreatur kunde komme sig, hvis man kunde få Mads til at se lige ind i Stalden. Han var yderst gammelsindet i alt sit Væsen og ivrede især imod Kvindernes Lyst til at møde opstadsede i Kirken. Mads Doss skildres også som »en knøv Mand med store Sølvspænder på Bukserne, lange hvide Hoser og rød Tophue« (se H. P. Hansens Oplysninger i Konrad Understrups Bog: »Af Bindestuens Saga« 1918, 29). Mads døde som Aftægtsmand i 1854; hans Kone døde i 1865. Han hørte altså til de ikke ganske få, der endnu i levende Live måtte yde deres Tribut til den Blicherske Muse.

Til Slut skal nævnes — efter Jeppe Aakjærs Blicherværk — at kort før sin Død den 26. Marts 1848 skulde Blicher opleve et »Familieskab« med Mads Doss, som har været med til at formørke den gamle Skjalds sidste tunge Dage. Der skete nemlig det, at en af Mads Doss' Broderdøtre, Mette Marie Jensdatter (født 20. Marts 1819), der tjente i Spentrup Præstegård, kom i Barselseng ved Blichers næstældste Søn; Barnet fødte hun hjemme i Romalt, Kristrup Sogn, den 11. Marts 1848. Det fik Navnet Vilhelmine Jensen og levede under sin Opværkst i Vinding Præstegård.

20.—11.—1929.

August F. Schmidt.

De bedste Ønsker om en glædelig Jul og et godt Nytaar til Eleveforeningens Medlemmer fra

Ane og Jens Stensgaard.

Sløjdundervisningens Betydning.

I Anledning af Galtrup Højskoles nye Sløjdlokale fremkommer følgende om Undervisningens Maal i Sløjd:

Sløjd er ikke — som mange tror — Husflid eller Haandværk, men et pædagogisk Haandgerningsfag, der er taget i Skolens Tjeneste for at give Eleverne en legemlig og aandelig Udvikling.

Sløjd tilfredsstiller Ungdommens Krav — den naturlige Virksomhedstrang — og Ret til legemligt Skolearbejde. Gymnastikken giver Legemet en udmærket Kraftudfoldelse, danner en nødvendig Modvægt til det daglige Skolelivs daarlige Stillinger og ringe Bevægelser og kan derfor ikke undværes som Fag i Ungdomsskolen; men Gymnastikken har desværre ikke saadan som Sløjden Forbindelse med en stor Del af de almindelige Skolefag. Legemet bliver forfrisket og styrket ved Sløjd, og den fysiske Kraft og Sundheden udvikles frit og naturligt ved Arbejdet.

I Sløjdsalen arbejder Eleverne med forskelligartede Værktøjer, saa at Haanden ved de mange Haandgreb og Bevægelser kan opøves og udvikles, saa den hurtigt og nøjagtigt kan udføre Hjernens Befalinger. Sløjden giver de unge et godt Haandelag, Evnen til at kunne bruge den fine og snilde Legemsdel, som Haanden er, og da langt de fleste Mennesker skal leve af Haandens Arbejde, er Sløjden af denne Grund et værdifuldt Undervisningsfag i Ungdomsskolen. »En Mand, som ej i Ungdommen har erhvervet sig en vis Haandfærdighed, er blot et halvt Menneske, da han stedse er afhængig af andre«. (Salzmann.) »Dampmaskine, Lokomotiv, Dampskib, Telefon, Fonograf, Vævemaskine, Kniplingsmaskine, Makadamisering, Fotografi, Fototypi — alt er opfundet ikke af lærde Mænd, men af Mænd, som kun besad elementære Skolekundskaber, men til Gengæld var vant til at bruge deres Hænder«. (Thane.)

Ved Gennemførelse af den rette Arbejdsstilling modvirker Sløjden Vaneholdninger, der mange Gange er u naturlige, usunde for Menneskets Organer, misdannende for Legemet, uskønne, upraktisk under Arbejde og uøkonomisk ved Kraftudøvelse, og Eleverne kan opnaa en Normal-

holdning, som stemmer overens med Legemets naturlige Krav.

Alt legemligt Arbejde — særlig Sløjd — udvikler og styrker den opvoksende Slægts aandelige Evner og Egenskaber i en god og sund Retning.

Man erfarer ved Sløjdundervisningen, at de unge med Liv og Interesse giver sig i Kast med dette Skolefag. Fra Skolens Side er det unødvendigt med Opmuntring, da Sløjdarbejdet bærer Lønnen i sig selv. Eleverne ser Resultaterne og mærker Fremgang i Dygtighed Dag for Dag. Denne Arbejdsglæde i Sløjdtimerne giver Lyst og Kærlighed til legemligt Arbejde.

»At arbejde med Hænderne betragtes som et Tegn paa lavere Stand. Denne Fordom har gennemsyret alle Samfundslag. At sidde paa et Kontor eller gaa med Sabel ved Siden er efter almindelig Mening en ganske anstændig Beskæftigelse, men at gaa med Skindforklæde og arbejde sig baade varm og smudsig, det skal være forbeholdt de dumme og Samfundets mindre gode Elementer«. (Thane.) Denne Fordom søger Sløjden at modarbejde ved at bringe Ungdommen Agtelse for alt Legemsarbejde, saa Klasseforskellen, Skillemuren mellem Haandens og Aændens Arbejdere kan synke i Grus, og alle kan faa Agtelse og Ære for ethvert ærligt og redeligt Arbejde.

Naar man ikke i Ungdomsaarene har faaet Evnen til Selvvirksomhed udviklet paa rette Maade, maa man Livet igennem gaa hjælpeløs og upraktisk omkring. Den engelske Filosof Spenser siger: »Selvudviklingen maa opmuntres til det yderste«. Sløjdundervisningen giver de bedste Muligheder for Selvvirksomhed og Selvudvikling, da Eleverne i Sløjdsalen selv maa udføre deres Arbejde, og en Kammerats Hvisken hjælper ingenting i dette Fag, derfor vænnes de til Selvstændighed baade i Arbejde og i Tænkning og bliver udviklet til virksomme og praktiske Mennesker, som vor Tid har saa god Brug for. Den for et Menneske nødvendige Selvtillid erhverves gennem Udviklingen i Selvvirksomhed og Selvstændighed ogsaa for den i intellektuel Henseende mindre begavede.

Gennem Sløjdundervisningen bliver de unge opdraget til Orden, Nøjagtighed og Renlighed. Eleverne opdager snart, at der maa Orden og Nøjagtighed i Arbejdet, for at Resultatet kan blive tilfredsstillende for dem selv. »Paa Orden og Nøjagtighed beror al virkelig Dygtighed«. (Thane.) »Der er ikke Spørgsmaal om hvor meget, men om hvor godt, vi arbejder«. Disse Ord af den engelske Forfatter Ruskin har Sløjdlærere taget til Ledetraad.

Naar Sløjdlæreren giver en Anvisning, véd Eleverne, at de maa være opmærksomme, for er de ikke det, vil det hævne sig paa Genstanden, som de er ved at fremstille. Det skarpe Værktøj kræver stor Agtpaagivenhed. I andre Fag er Eleverne kun opmærksomme, saafremt Læreren forstaaer at vække deres Interesse; i Sløjd gør Virksomhedstrangen dem interesseret i Arbejdet, saa de vænnes gennem Undervisning i dette Fag til Opmærksomhed baade som Tilhørere og over for det, som de har mellem Hænderne.

Livet kræver, at alle — baade den højt- og den svagt-begavede — skal virke med Flid og Ihærdighed for at opnaa det bedst mulige Resultat. Det er af meget stor Betydning, at Ungdommen saa tidlig som mulig vænnes dertil, hvilket sker ved Undervisning i Sløjd, da de unge selv høster Lønnen — Tilfredsheden, Glæden og Stoltheden over vel udført Arbejde — af deres Flid og Ihærdighed i Sløjdtimerne.

Ligesom Tegneundervisningen udvikler Sløjden Sansen for Skønhed og Form. Ved de mange Iagttagelser og Sammenligninger bliver Øjnene aabnet for Symetri, Proportioner og Harmoni.

Men Sløjdundervisningens største Betydning er maa-ske Sløjdens moralske Værdi for Ungdommen. I de unges sædelige Udvikling viser det legemlige Arbejde nemlig sin Velsignelse, da det afleder den urene Fantasi og de usunde Drifter ved at give dem den nødvendige Afveksling i Tanke og Handling. Arbejde jager Kedsomheden paa Flugt, saa Fristelserne til det onde formindskes.

Sløjdens Betydning anerkender alle Skoleretninger; men det er dog først i den sidste Menneskealder, at Sløjdundervisningen har vundet Indpas i Danmarks forskellige Skoleformer — særlig i Børneskolen og Ungdomsskolen (Efterskolen).

Galtrup Højskole, i December 1929.

Helge A. Pedersen.

